

ULUSLARARASI SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

HAZİRAN 2016
CİLT: 2 SAYI:2

JOURNAL OF INTERNATIONAL SPORT SCIENCES

JUNE 2016
VOLUME: 2 ISSUE: 2

www.sportresearches.com

2016

YAYIN KURULU

Editör

Dr. Meriç ERASLAN – Akdeniz Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Yazı işleri müdürü

Okt. Mesut HEKİM - Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Sekreteryaya

Arş. Gör. Mehmet TOKGÖZ – Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Arş. Gör. Oğuz GÜRKAN – Bozok Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Öğr. Gör. Servet REYHAN – Siirt Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Özlem YİĞİT - Hekim Spor Kulübü

Hakem Kurulu

Dr. Ahmet ŞAHİN - Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Barbaros Serdar ERDOĞAN - Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Demet HANÇER AYDEMİR – Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

Dr. Elif BOZYİĞİT – Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Dr. Gizem SAYGILI – Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Dr. Gökhan ÇOBANOĞLU – Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Gülay GÜNAY – Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Dr. Gülten HERGÜNER – Sakarya Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Gül ÖZKAYA – Akdeniz Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Hande ŞAHİN – Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

Dr. Hayri AYDOĞAN - Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Mehmet ŞAHİN – Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Meriç ERASLAN - Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Metin SAYIN – Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Nizami DURAN – Mustafa Kemal Üniversitesi Tayfur Ata Sökmen Tıp Fakültesi

Dr. Nurten DİNÇ – Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Semra AKAR ŞAHİNGÖZ – Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Dr. Sırrı Cem DİNÇ – Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Tonguç VARDAR: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Turan IŞIK – Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Nurten DİNÇ – Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Semra AKAR ŞAHİNGÖZ – Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Dr. Sırrı Cem DİNÇ – Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Tahir KILIÇ – Akdeniz Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Dr. Turan IŞIK – Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

İÇİNDEKİLER

	Sayfalar
Egzersize Gdlenmeye Etki Eden Unsurların Kuramsal Açıdan Değerlendirilmesi	1-10
Yazarlar: Meriç ERASLAN, Őakir BEZCİ, Mustafa ALTINKÖK	
Cinsiyet Değişkenine Göre niversite ęrencilerinin Boş Zaman Etkinliklerine Katılımlarının nndeki Engellerin Belirlenmesi	11-19
Yazarlar: Tuncay ÖKTEM, Halil İbrahim GENÇ, Günay ÖKTEM, Cengiz BAYKARA	
Ortaretim ęrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumlarının Sınıf ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi (Kumluca İlçesi rneęi)	20-27
Yazar: Ayfer ZORLU	
Ortaokul ęrencilerinin Ders Dışı Sportif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri ve Sorunları (Burdur rneęi)	28-36
Yazar: Mustafa ÇELİK	
Okul ncesi Dönemde Bulunan zel Gereksinimli ocuklarda Temel Eğitimin ve Fiziksel Aktivitenin nemi	37-42
Yazar: Sabahat YİYİT	

TABLE OF CONTENTS

	Pages
Theoretical Assessment of The Factors Affecting The Exercise Motivation	1-10
Authors: Meriç ERASLAN, Őakir BEZCİ, Mustafa ALTINKÖK	
Investigation of Factors Constraining University Students From Participating in Leisure Time Activities; The Sample of Sakarya University Sports Sciences Faculty	11-19
Authors: Tuncay KTEM, Halil İbrahim GEN, Gnay KTEM, Cengiz BAYKARA	
To Investigate of Attitude Towards The Physical Education in Secondary Students According To Class And Gender Variables (Kumluca Example)	20-27
Author: Ayfer ZORLU	
The Participation of Extracurricular Sports Activities And Issues Level in Middle School Students (Burdur Example)	28-36
Author: Mustafa ÇELİK	
The Importance of Basic Education And Physical Activity For Children With Special Needs in Pre-School Period	37-42
Author: Sabahat YİYİT	

EGZERSİZE GÜDÜLENMEYE ETKİ EDEN UNSURLARIN KURAMSAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

THEORICAL ASSESSMENT OF THE FACTORS AFFECTING THE EXERCISE MOTIVATION

¹Meriç ERASLAN*, ²Şakir BEZCİ, ³Mustafa ALTINKÖK

¹Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Yöneticiliği Bölümü, Burdur, Türkiye

²Karabük Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Sor Öğretmenliği Bölümü, Karabük, Türkiye

³Akdeniz Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Sor Öğretmenliği Bölümü, Antalya, Türkiye

*mericeraslan@mehmetakif.edu.tr

ÖZET

Egzersize katılımın fiziksel, metabolik ve psikolojik sağlık üzerine birçok olumlu etkisi bulunmakta olup, insanların egzersize yönelmelerine etki eden birçok unsur bulunmaktadır. Bu unsurlardan birisi de güdülenmedir. Çünkü güdülenme insan davranışlarına yön veren bir unsurdur. Egzersize katılım konusunda yeterli motivasyon düzeyine ulaşmış bireyler egzersize katılım konusunda daha istekli olmaktadır. Performans sporu açısından ele alındığı zaman yüksek motivasyon sportif başarının anahtarı olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla toplumun hareketsiz yaşam tarzından uzaklaşması ve egzersize katılımlarının sağlanması için egzersize yönelik güdülenme düzeylerinin artırılması oldukça önemlidir. Bu noktada öncelikli olarak egzersiz güdülenmesini etkileyen unsurların iyi bilinmesi gerekmektedir. Egzersiz güdülenmesine etki eden unsurlar literatürde uzun yıllardır çalışılmaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde egzersiz güdülenmesine yönelik bazı kuramsal yaklaşımlar geliştirilmiştir. Yapılan bu araştırmada literatürde egzersiz güdülenmesine yönelik geliştirilen yaklaşımların açıklanması amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Egzersiz, fiziksel aktivite, güdülenme

ABSTRACT

Exercise participation has many positive effects on physical, metabolic, and psychological health, and there are many factors that affect people's exhaustion. One of these elements is motivation. Because motivation is an element that directs human behaviour. Individuals who have reached sufficient level of motivation to participate in the exercise are more eager to participate in exercise. When it comes to performance sports, high motivation is described as the key to sporting success. Therefore, it is very important to increase the level of motivation towards exhalation in order for the society to move away from the still life style and to provide participation to the exercise. At this point, the factors that affect the motivation of exercise should be well known. Factors affecting exercise motivation have been studied in the literature for many years. Some theoretical approaches to exercise motivation have been developed as a result of researches made. In this research, it is aimed to explain the approaches developed for exercise motivation in the literature.

Keywords: Exercise, physical activity, motivation

JEL CODE: L83

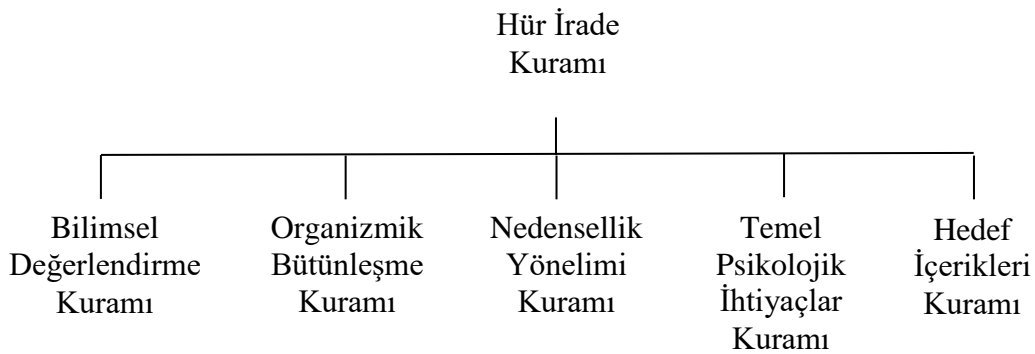
GİRİŞ

Egzersize katılımın insan yaşamında önemli bir yeri vardır. Egzersiz sayesinde insanların yaşam kaliteleri artmakta ve toplumların genel sağlık düzeyleri gelişmektedir. Bunun yanında egzersize katılımın fiziksel, zihinsel, motorsal ve sosyal yönlerden de sağlık kalitesini arttırdığı bilinmektedir. Son yıllarda küresel anlamda hareketsiz yaşam tarzından kaynaklanan sağlık sorunlarının en aza indirgenmesinde de egzersize katılımın önemli bir yere sahip olduğu belirtilmektedir. Bu durum insanların egzersize katılımlarını etkileyen unsurları ele alındığı araştırmaların artmasına zemin hazırlamıştır.

Psikoloji ile spor ve egzersiz psikolojisi alanında güdülenmeyi anlama ve güdülenme düzeyini değiştirmenin popüler bir konu haline gelmesine katkı sağlamıştır (Roberts ve ark., 2007). Bu kapsamda egzersiz güdülenmesine etki eden içsel ve dışsal motivasyon unsurlarının yanında son yıllarda egzersiz güdülenmesi üzerine yapılan araştırmalarda iki önemli kuram üzerinde yoğunlaşıldığı görülmektedir. Söz konusu kuramlar “Hür irade kuramı” ve “Başarı hedefi yaklaşımı” kuramıdır (Çetinkalp ve ark., 2011). Hür irade kuramı ile başarı hedefi yaklaşımı kuramları temel olarak sporcuların başarı güdülerinin ve başarı hedeflerinin incelenmesinde sıklıkla kullanılmaktadır. Sporcularda güdülenmenin başarı ve başarısızlık üzerinde belirleyici olması, sporcuların farklı ortamlarda farklı davranışlar sergilemeleri ve sporcuların spor etkinliklerine hangi amaçlarla katıldıklarının merak edilmesi araştırmacıların söz konusu kuramları geliştirmelerine zemin hazırlamıştır (Altınay, 2015). Literatürde egzersiz güdülenmesine yönelik geliştirilen kuramların başında hür irade kuramı, başarı hedefi kuramı ve başarı güdülenmesi kuramı gelmektedir. Egzersiz güdülenmesine yönelik ortaya atılan söz konusu kuramlara ilişkin genel bilgiler aşağıda ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Hür İrade Kuramı

Hür irade kuramı insanların motivasyon düzeylerine göre sergiledikleri davranışları açıklamaya çalışan bir motivasyon kuramıdır (Hagger & Chatzisarantis, 2008; Wilson & Rodgers, 2002). Bunun yanında hür irade kuramı insanların kendi seçtikleri egzersiz faaliyetlerine katılmaları ve katıldıkları egzersiz faaliyetlerinden memnuniyet duymalarını ifade etmektedir. Hür irade kuramına göre insanların tatmin edilmeyi bekleyen bazı gereksinimleri bulunmakta olup, insanların aktivitelere katılmalarının temelinde söz konusu gereksinimleri doyurma amaçları yatmaktadır (Vallerand, 2007). Hür irade kuramında güdülenme bireyin kendi iradesine bağlı olarak hareket edebilmesiyle yakından ilişkilidir (Erdem, 2008). Bu nedenle sadece egzersize katılım noktasında değil, aynı zamanda serbest zaman etkinliklerine katılım konusunda da hür irade kuramı önemli bir belirleyicidir (Standage ve ark., 2003). Hür irade kuramı 5 mini kuramdan oluşmaktadır. Söz konusu kuramlar Şekil 1’de gösterilmiştir (Ada, 2011).

Şekil 1. Hür irade kuramını oluşturan diğer kuramlar

Hür irade kuramını meydana getiren mini teorilerden bilişsel değerlendirme teorisi sosyal unsurların içsel güdülenme üzerindeki etkilerini ön plana çıkartmaktadır. Organizmik içselleştirme teorisi, içselleştirme konseptinin özellikle dışsal güdülenmenin gelişimini ön plana çıkartmaktadır. Nedensellik yönelimleri teorisi, insanların sahip oldukları hür iradelerini destekleyecek biçimde özgür irade davranışlarına ve çevreye yönelimleri konusundaki bireysel farklılıkları öne çıkartmaktadır. Temel ihtiyaçlar teorisi ise temel ihtiyaçları ele alarak bu kavramın psikolojik iyi olma ve psikolojik sağlık üzerindeki etkilerini incelemektedir. Söz konusu kuramların bir araya gelmesi hür irade kuramını meydana getirmektedir (Erdem, 2008).

Hür irade kuramına göre insanlar ihtiyaçlarını doyururken yöneldikleri davranışları düzenleyen bazı bilişsel süreçler bulunmaktadır. Diğer bir deyişle hür irade kuramında sergilenen her davranışın altında yatan farklı bir bilişsel form bulunmaktadır. Söz konusu bilişsel formlar içsel ve dışsal düzenleme olarak ikiye ayrılmaktadır. Dışsal düzenlemede bireyin sergileyeceği davranış dışsal bir şarta veya gereksinime bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. İçsel düzenleme de ise bireyin sergilediği davranış herhangi bir dışsal unsura bağlı olmadan ortaya çıkmaktadır (Ingledeve ve ark., 2004).

Hür irade kuramı dış faktörlerin içsel motivasyonu bazı açılardan etkilediği görüşünü öne sürmektedir. Burada ifade edilmeye çalışılan dış faktörlerin başında antrenör davranışları gelmektedir. Nitekim yapılan araştırma bulguları antrenör davranışlarının sporcuların içsel motivasyon düzeylerini etkileyen bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır (Hollemeak & Amorose, 2005).

Hür irade kuramına göre egzersize güdülenme düzeyi düşük olan kişilerde motivasyon kaybı ortaya çıkmaktadır. Motivasyon kaybı ortaya çıkan insanlar katıldıkları aktivitelerde kendilerini beceriksiz hissetme ve beklentilerini kontrol edememe eğilimi içine girmektedirler. Ayrıca bireyin içsel ve dışsal motivasyon düzeyinin düşük olması aktivitelere amaçsız olarak yönelmelerine zemin hazırlamaktadır (Vallerand, 2007).

Başarı Hedefi Kuramı

Başarı hedefi kuramı eğitim psikolojisinde olduğu gibi spor psikolojisi alanında da üzerinde sıklıkla durulan konular arasında yer almaktadır (Jarvis, 2006). Başarı hedefi kuramı literatürde hedefi gerçekleştirme kuramı olarak da bilinmektedir. başarı hedefi kuramı temel olarak sporcunun başarısını değerlendirmek için başarı hedeflerini belirlemesini öngörmektedir. Bu kurama göre, iki sporcunun elde ettiği başarı aynı düzeyde olsa da ortaya koyacakları tepkiler birbirinden farklı olmaktadır. Örneğin, bir sporcu birinci olduktan sonra elde ettiği dereceden memnun iken, farklı bir sporcu müsabakayı kazansa bile diğer rakiplerinin elde ettiği dereceleri de değerlendirmektedir (Doğan, 2005). Farklı bir spor dalında örnek vermek gerekirse, bir sporcu sırkla yüksek atlama dünya rekorunu geçmeyi amaçlarken, diğer sporcu rekorun daha altında bulunan kendi en iyi derecesini geçmeyi amaçlamaktadır. Söz konusu durumda, bir sporcu için dünya rekorunu kırmak başarı sayılırken, diğer sporcu için kendi en iyi derecesini yapabilmek başarı olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla başarı hedefi kuramında başarı standardının bireye göre farklılaştığı söylenebilir (Arı, 2008). Başarı hedefi kuramının sporcuların motivasyon düzeylerinin artmasına katkı sağladığı belirtilmekte olup, görev ve ego yöneliminin arasında bazı farklılıklar bulunduğu ifade edilmektedir. Görev ve ego yönelimi arasındaki farklılıklar Tablo 1’de sunulmuştur (Jarvis, 2006).

Tablo 1. Görev ve ego yönelimli sporcuların karşılaştırılması (Jarvis, 2006)

Sporcu Türü	Başarı kriteri	Başarı nedeni	Zorluk ve hatalara karşı yaklaşımı
Ego yönelimli sporcu	Başkaları ile kıyaslama	Şans ve doğal yetenekleri	Aldatma
Görev yönelimli sporcu	Eski bireysel başarıları	Uygulama ve becerilerini geliştirme	Dirençli

Tablo 1’de görüldüğü gibi sporcuların elde ettikleri derecelere veya ortaya koydukları performanslara göre sahip oldukları psikolojik özellikler birbirinden farklı olmaktadır. Bunun temelinde sporcuların başarı hedeflerinin birbirinden farklı olması yatmaktadır. Başarı hedefi kuramına göre hedef yöneliminde görev ve ego yönelimi olmak üzere iki yaklaşım bulunmaktadır (Boixados ve ark., 2004; Doğan, 2005).

Görev Yönelimi

Görev ile ilişkili olan hedef yöneliminde kişi geçmişteki performans standardını ve beceri düzeyini karşılaştırma yoluna gitmektedir. Böylece kişi bilgi ve yeteneklerini geliştirerek kendisinden hoşnut olma düzeyini arttırmaktadır. Görev yöneliminde temel sorun kişinin sahip olduğu bilgi, beceri ve yeteneğini geliştirerek kendilik imgesi yakalamak olduğu için, birey sadece müsabakalarda değil, aynı zamanda antrenmanlarda da elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmaktadır (Altıntaş, 2015).

Yukarıda yer alan bilgilerden de anlaşılacağı gibi görev yönelimi yüksek olan sporcular hedeflerini sahip oldukları performansa göre belirlemektedirler. Görev yönelimi yüksek olan sporcular kendi performanslarını başka sporcuların performansları ile kıyaslama gereği duymazlar. Benzer şekilde görev yönelimi yüksek olan sporcular rakiplerinin kim olduğunu fazla önemsemezler. Sahip oldukları performans düzeyini arttırdıkça kendilerini başarılı olarak görürler (Doğan, 2005). Literatürde yer alan araştırmalar görev yönelimi yüksek olan sporcuların başarı düzeylerinin de yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Wang ve ark., 2002). Görev yönelimli sporcular yaptıkları aktivitelerden zevk aldıkları gibi, kendilerine verilen görevlerde karşılaştıkları sorunlarla mücadele etme konusunda da ısrarcı olmaktadır (Cumming ve ark., 2008)

Görev yöneliminde ödüllendirme yapılması ve performansın vurgulanması söz konusudur. Takım sporları açısından değerlendirildiği zaman oyuncular takım içerisinde önemli bir role sahip olduklarını hissederler. Takım içerisinde sporcuların birlikte çalışma duyguları gelişmektedir. Çünkü görev yönelimine sahip oyunculardan oluşan bir takımda bir oyuncu diğer oyuncunun eksiklerini düzeltme yoluna gitmekte, ayrıca her oyuncu sahip olduğu bireysel performansı geliştirmeye çalışmaktadır (Altıntaş, 2015).

Ego Yönelimi

Ego yöneliminin temelinde sporcunun sahip olduğu üstün yetenekleri kanıtlama düşüncesi yatmakta olup, ego yönelimli sporcuların temel amaçları en az çaba ile rakibini yenmek veya yarışmayı kazanmaktır. Ego yöneliminde kaybetme ya da başarılı olabilmek temel bir güdülenme etkeni olarak değerlendirilmektedir. Ego yöneliminde başarı sporcunun yapabildiği en iyi performans olarak değerlendirilmektedir. Başarısızlık ise başarıdan daha az bir performans olarak ele alınmaktadır (Altıntaş, 2015). Ego yönelimi yüksek olan sporcular genellikle ilgilendikleri spor dallarında üst düzey motivasyona sahiptirler (Cumming ve ark., 2008; Wang ve ark., 2002). Bunun yanında ego yönelimli sporcularda başarı kriterleri arasında rakiplerin yeteneklerini değerlendirme önemli bir yer tutmaktadır (Doğan, 2005).

Ego ile hedef yöneliminde sporcular rakiplerinin veya kendi takım arkadaşlarının yeteneklerini belli bir standart olarak kullanmaktadır. Bundan dolayı sporcu hem rakip takım hem de kendi takım arkadaşlarında üstün olduğu zaman kendinden hoşnut olmaktadır. Ego ile hedef yöneliminde tanınmışlık, aşağılık duyguları ve üstünlük olgusu ön plana çıkmakta olup, hedef yöneliminde itici güç olmaktadır. Ego ile hedef yönelimi genellikle beceri düzeyi

yeterince gelişmemiş, belirli seviyede görevle ilişkili hedef yönelimine sahip kişilerde sıklıkla görülmektedir. Örneğin; bir müsabakada 2 gol atmış olan bir futbolcunun farklı bir müsabakada 3 gol atmak istemesi sonuçtan ziyade sürece yönelik bir amaçtır. Bu davranış türü sporcunun görev yönelimli olduğunu göstermektedir. Buna karşılık bir futbolcu diğer takım arkadaşının attığı gol sayısından daha fazla gol atmak istiyorsa bu durum sporcunun ego yönelimli olduğunu göstermektedir (Altıntaş, 2015).

Ego yönelimi yüksek olan sporcular kendi performanslarını değerlendirirken başka sporcuların ve rakiplerin performanslarını göz önünde bulundurdıkları için (Wang ve diğerleri, 2002), bazı olumlu ve olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Örneğin; performansını dikkate aldığı diğer oyuncu başarısız bir performans durumuna sahip ise oyuncu “benim sonum da onun gibi olacak” şeklinde olumsuz düşüncelere kapılabilmektedir. Bu nedenle sporcunun kendisini başkaları ile kıyaslaması her zaman performansının artması için motive olmasını sağlamamaktadır. Buna karşılık sporcu performansını değerlendirdiği oyuncuları temel alarak yeni hedefler çizebiliyor ve güdülenebiliyorsa performansının artması beklenmektedir. Ego yönelimi sporcunun kişisel performansını olumlu yönde etkilese de takım performansı üzerinde her zaman önemli bir belirleyici olmamaktadır. Bundan dolayı ego yöneliminin takım uyumu ile birleşmediği zaman müsabaka performansını olumsuz yönde etkilemesi muhtemel bir sonuçtur (Altıntaş, 2015).

Ego yöneliminin zemin hazırladığı olumsuz durumlardan birisi de sporcuların kendi yeteneklerine aşırı güvenmelerine bağlı olarak spor ortamında uyulması gereken bazı kuralları ihlal etmeleridir. Yapılan bir araştırmada futbolcuların ego yönelim düzeylerine göre sportmenlik dışı davranışlar sergileme düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında ego yönelimi yüksek olan futbolcuların amaçlarına ulaşmak adına daha fazla kural ihlali ve hakemleri aldattıcı hareketlere başvurdukları, bu kapsamda yüksek düzeyde sportmenlik dışı davranış sergiledikleri tespit edilmiştir. Aynı çalışmada ego yönelimli futbolcular ile kıyaslandığı zaman görev yönelimli futbolcuların kurallara daha fazla uyma eğiliminde oldukları ve sportmenlik dışı davranış sergileme düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Lemyre ve ark., 2002). Duda ve arkadaşları (1991) tarafından yapılan diğer bir araştırmada görev yönelimi düşük ego yönelimi ise yüksek olan oyuncuların sportmenlik dışı davranışlar sergileme düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. aynı araştırmada sporcuların ego yönelimi yüksek olan sporcuların sportmenlik dışı davranışlar sergileme sıklıklarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Boixados ve arkadaşları (2004) tarafından futbolcular üzerinde yapılan benzer bir araştırmada ego ve görev yönelimli futbolcuların müsabakalarda sert oyun oynama düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada ego yönelimi yüksek olan futbolcuların görev yönelimi yüksek olan futbolculara kıyasla müsabakada daha sert (kaba) oyun anlayışına sahip oldukları tespit edilmiştir.

Başarı Güdülenmesi Kuramı

Spor bilimleri alanında teknolojik gelişmeler, sporun multidisipliner bir branş olduğunu göz önüne sermeye, farkındalık yaratmaya başlamıştır. Spor bilimleri alanındaki disiplinden biri olan spor psikolojisi; sporda başarı güdülenmesi başlığı altında sportif davranışın yapısını inceleyen alandır (Kaygusuz, Körmükçü & Adalı, 2016). Başarı güdüsü başarı gereksiniminden kaynaklanan bir olgu olup (Selçuk, 2008), başarı güdülenmesi bireyin belli bir konuya ilişkin başarı beklenti düzeyini içermektedir (Topses, 2003). Başarı güdülenmesi kuramında sporcuların sahip oldukları içsel motivasyon düzeyi başarı için önemli bir unsurdur. Bunun yanında başarı güdülenmesinde başarısızlıktan kaçınma düşüncesi de ön plandadır. Bu nedenle spor ortamında bir kişi karşılaştığı görevde başarısız olmamak için

motivasyon düzeyini arttırmaktadır. Diğer bir ifade ile başarısız olma güdüsü bireyin başarıma güdüsünün artmasına katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla McClelland ve Atkinson tarafından geliştirilen bu kuramda başarı güdülenmesi iki parametreye bağlı olarak şekillenmektedir. Buna göre;

“Başarı motivasyonu = başarıma isteği – başarısızlık korkusu” şeklinde açıklanmaktadır (Jarvis, 2006).

Başarı güdülenmesi ile yoğun olarak ilgilenen ilk bilim adamları David McClelland ve John Atkinson'dur. Başarı güdülenmesi kuramı başarılı olabilmenin ödül kazanmaktan daha önemli olduğu görüşünü ileri sürmektedir. Başarı güdülenmesinin temelini iki yaklaşım oluşturmaktadır. Bazı psikologlar başarı güdülenmesini insanların sabit, bilinçsiz ve az sahip oldukları güdülenme olduğunu savunmaktadırlar. Yüksek başarı güdülenmesinin temelini genellikle içinde bulunulan aile ve yaşanılan kültürel çevre oluşturmaktadır. Gerçekleştirdikleri işlerde çevresinin önemli bir etkisinin olduğunu gören, bunun yanında iyi bir performansı nasıl tanıyacağı öğretilen çocukların üstün olma isteği ile büyümeleri muhtemel bir sonuçtur (Yapıcı & Yapıcı, 2010).

Başarı güdülenmesini tetikleyen birçok unsur bulunmakta olup, başarı güdüsünün kaynağını belirlemeye yönelik birçok araştırmanın sonuçsuz kaldığı belirtilmektedir. Çünkü başarı güdüsü birçok değişkenden etkilenmektedir. Başarıma güdüsünü tetikleyen unsurlar içerisinde özellikle bağımsız olma içgüdüsünün önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Diğer taraftan, yapılan araştırmalarda başarı güdülenmesi üzerinde kültürel unsurların büyük bir rolü olduğu vurgulanmaktadır. Rekabetin ve bireysel farklılıkların ön planda olduğu toplumlarda bireyler başarıma ihtiyacını daha fazla hissetmektedirler. Örneğin; Amerikan kültürü bireylerin daima kazanmaları üzerine kurulmuştur. Dolayısıyla böyle bir kültürde ayakta kalabilmek için başarılı olmak ön koşuldur. Başarısız olmak ise yok olmayı beraberinde getirmektedir. Doğu kültüründe ise toplumların üzerinde durdukları konuların başında sosyal normlara uyulması gelmektedir. Bu toplumlarda dirlik ve düzen olguları insanların bireysel çıkarlarının önünde gelmektedir. Bu nedenle toplum içerisinde bireyselleşmeye yer verilmez ve bireyselleşme bastırılır. Bu kapsamda batı toplumları ile kıyaslandığı zaman doğu toplumlarında birey başarı gereksiniminden ziyade, kabul ve sosyal onay gibi kavramları önemsemek durumundadır (Arı, 2008).

İnsanların başarı güdülenmeleri üzerinde etkili olan faktörlerden birisi de zekâ düzeyidir. Literatürde de zekâ ile başarı güdüsünün sürekli etkileşim halinde olduğu belirtilmektedir. Yapılan araştırmalarda zekâ ile başarı güdülenmesi arasında 0,40 düzeyinde anlamlı bir korelasyon bulunduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında parlak zekâlı insanların zor işlemleri daha çekici buldukları rapor edilmiştir. Başarı güdülenmesini etkileyen diğer bir unsur ise riske girme becerisidir. Bazı durumlarda başarı güdüsü arttıkça kişinin başarıya ulaşma olasılığı azalmaktadır. Böyle bir durum, bireyin başarılı olma veya başarısız olma arasında git gel yaşamasına neden olmaktadır. Yapılan araştırmalarda yüksek başarı ihtiyacı olan insanların herkesin yapabildiği basit işleri çekici bulmadıkları tespit edilmiştir. Diğer taraftan başarı güdüsü yüksek olan bireyler zor işlere de yönelmemektedirler. Çünkü zor işleri başaramama riski söz konusudur. Bu nedenle başarı güdülenmesi yüksek olan insanlar başarısızlık olasılığı düşük olan orta düzeyde hedeflerin peşinden koşma eğilimindedirler (Arı, 2008).

Başarı güdüsünü etkileyen demografik özelliklerin başında ise cinsiyet gelmektedir. Abrahamsen ve arkadaşları (2008) tarafından gerçekleştirilen milli takım düzeyinde elit sporcularda başarı güdülenmesinin cinsiyete göre karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmada

kadın ve erkek sporcuların başarı güdülenmeleri ve motivasyon algılarının benzer düzeyde olduğu belirlenmiş, buna karşılık erkek sporcular ile karşılaştırıldığı zaman kadın sporcuların performans kaygılarının, konsantrasyon bozukluklarının ve somatik kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç

Egzersize katılım konusunda güdülenmenin önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Egzersiz güdülenmesinde hür irade kuramı insanların egzersizden beklentilerini doyurmak amacıyla egzersize yöneldikleri görüşünü savunmaktadır. Bu kurama göre insanlar beklentilerini karşıladıkları sürece egzersize katılma eğilimindedirler. Başarı hedefi kuramı egzersize katılımın yanında elit düzeyde sporcuların sıklıkla kullandıkları motivasyon süreçleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu teoriye göre insanlar kendi performanslarını geliştirmek amacıyla görev yönelimli olarak spora katılmaktadırlar. Yine başarı hedefi kuramına göre insanlar diğer kişilerin performanslarından daha iyi bir performans sergilemek amacıyla ego yönelimli olarak spor yapmaktadırlar. Başarı güdülenmesi kuramında ise insanların başarı arzuları ve başarısızlık korkularını göz önünde bulundurarak egzersize yönelmeleri söz konusudur. Başarı güdülenmesi kuramında bireyin egzersize yönelmesine etki eden içsel ve dışsal güdülenme araçları bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Abraham, F.E., Roberts, G.C., & Pensgaard, A.M. (2008). Achievement goals and gender effects on multidimensional anxiety in national elite sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 9, 449-464.
- Ada, E.N. (2011). *Beden eğitimi derslerinde güdüsel iklim ve güdülenmenin optimal performans duygu durumu üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Doktora tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Altıntaş, A., Kelecek, S., & Aşçı, F.H. (2013). Elit sporcularda durumsal güdülenme ve optimal performans duygu durumu arasındaki ilişki. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4(özel sayı), 14-21.
- Arı, R. (2008). *Eğitim psikolojisi*. 4. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Boixados, M., Cruz, J., Torregrosa, M., & Valiente, L. (2004). Relationships among motivational climate, satisfaction, perceived ability, and fair play attitudes in young soccer players. *Journal of Applied Sport Psychology*, 16(4), 301-317.
- Cumming, S.P., Smith, R.E., Smoll, F.L., Standage, M., & Grossbard, J.R. (2008). Development and validation of the achievement goal scale for youth sports. *Psychology of Sport and Exercise*, 9, 686-703.
- Çetinkalp, Z.K., Ada, E.N.D., & Dinç, Z. (2011). Durumsal güdülenme düzeyi ve başarı algısı arasındaki ilişki: takım sporları üzerinde bir çalışma. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(3), 305-310.
- Doğan, O. (2005). *Spor psikolojisi*. 2. Baskı. Adana: Nobel Kitabevi.
- Duda, J. L., Olson, L. K., & Templin, T. J. (1991). The relationship of task and ego orientation to sportsmanship attitudes and the perceived legitimacy of injurious acts. *Research Quarterly For Exercise And Sport*, 62(1), 79-87.
- Erdem, M. (2008). Amerikan Futbolu Sporcularında Sporda Güdülenme Ölçeği'nin Geliştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Hagger, M., & Chatzisarantis, N. (2008). Self-determination Theory and the psychology of exercise. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 1(1), 79-103.

- Hollembek, J., Amorose, A.J. (2005). Perceived coaching behaviors and college athletes' intrinsic motivation: A test of self-determination theory. *Journal of Applied Sport Psychology*, 17, 20-36.
- Ingledeu, D.K., Markland, D., & Sheppard, K.E. (2004). Personality and self-determination of exercise behaviour. *Personality and Individual Differences*, 36, 1921-1932.
- Jarvis, M. (2006). *Sport psychology*. USA: Routledge.
- Kayğusuz, Ş., Körmükçü, Y., & Adalı, H. (2016). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin yaşam doyum durumları ile sporda görev ve ego yönelimi durumlarının bazı değişkenler tarafından incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, 4(3), 852-863.
- Lemyre, P.N., Roberts, G.C., & Ommundsen, Y. (2002). Achievement goal orientations, perceived ability, and sportspersonship in youth soccer. *Journal of Applied Sport Psychology*, 14(2), 120-136.
- Roberts, G.C., Treasure, D.C., & Conroy, D.E. (2007). *Understanding the dynamics of motivation in sport and physical activity*. Gershon Tenenbaum, Robert C. Eklund (Ed.). Handbook of Sport Psychology (ss. 3-30). 3. Edition. Canada: John Wiley & Sons.
- Selçuk, Z. (2008). *Eğitim psikolojisi*. 15. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Standage, M., Duda, J.L., & Ntoumanis, N. (2003). A model of contextual motivation in physical education: Using constructs from self-determination and achievement goal theories to predict physical activity intentions. *Journal of Educational Psychology*, 95(1), 97-110.
- Topses, G. (2003). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. 1. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Vallerand, R.J. (2007). *Intrinsic and extrinsic motivation in sport and physical activity*. Gershon Tenenbaum, Robert C. Eklund (Ed.). Handbook of Sport Psychology (ss. 59-83). 3. Edition. Canada: John Wiley & Sons.
- Wang, C. K. J., Chatzisarantis, N. L., Spray, C. M., & Biddle, S. J. (2002). Achievement goal profiles in school physical education: Differences in self-determination, sport ability beliefs, and physical activity. *British Journal of Educational Psychology*, 72, 433-445.
- Wilson, P. M., & Rodgers, W. M. (2002). The relationship between exercise motives and physical self-esteem in female exercise participants: An application of self-determination theory. *Journal of Applied Biobehavioral Research*, 7(1), 30-43.
- Yapıcı, Ş., & Yapıcı, M. (2010). *Eğitim psikolojisi*. 2. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

The concept of sport is often used in the same sense as exercise and physical activity concepts. However, there are some features that separate the concepts from each other. In general, physical activity means implementing a move resulting in energy expenditure. In other words, if a person performs any bodily activity outside of resting states, he / she has performed physical activity (Hekim, 2014). Physical activity and exercise concepts also have different characteristics. Physical activity arises from body activities which result in energy expenditure beyond resting state, which is produced by the contraction of skeletal muscles. Exercise is considered as a subclass of physical activity. Accordingly, exercise is defined as a set of activities aimed at the development of structured, planned, physical fitness or other physical elements (Özer, 2006).

Sport activities, which have an important place in the prevention of psychological problems, play a key role in the protection of mental health. Research in the literature suggests that participation in sport and physical activity has a positive impact on mental health and depression. Research findings indicate that depression is less frequent in sporting individuals

(Arslan et al., 2011), while participation in sport contributes to reduce the depression (McKercher et al., 2009). Besides, it is stated that participation to exercise is beneficial also in terms of physical health and psycho-motor development. It is emphasized that participation to exercise is an important factor in improving community health.

Psychological factors that affect participation in exercise, which have an important place in human life, are motivation at the beginning. Because motivation directly affects people's behavior in daily life as well as participation in exercise. This contributed to the development of theoretical approaches to exercise motivation in the literature. At the beginning of the basic theories developed for exercise motivation are the theory of achievement goal and the theory of achievement motivation.

The theory of free will (Hagger and Chatzisarantis, 2008), which attempts to explain the behavior of people according to their level of motivation, implies that people participate in their own chosen exercise activities and are happy with their exercise activities. According to this constitution, people have certain needs to be satisfied, and the basis of their participation in activities lies in their fulfilling needs (Vallerand, 2007: 60). In free will theory there are some cognitive processes that regulate the behaviours that people lead while satisfying their needs. In other words, there is a different cognitive form underlying all the behaviours exhibited in free will theory. These cognitive forms are divided into internal and external regulations. The behaviour that the individual exhibits in external regulation arises due to an external circumstance or requirement. In the inner regulation, the behaviour that the individual exhibits does not depend on any external factor (Ingledeu et al., 2004: 1923). On the other hand, it is stated that some external factors in the theory of free will affect internal motivation in some ways. At the beginning of these external factors are trainer behaviors. In a research conducted, it has been found that coach behavior is an element that affects athletes' internal motivation levels (Hollebeak and Amorose, 2005: 20).

In the literature, success target theory, also known as goal achievement theory, basically predicts achievement goals to assess the athlete's success. According to the theory of accomplishing the goal, the achievements achieved by the two athletes are at the same level, but the reactions they produce are different. For example, while an athlete is satisfied with the result he / she has achieved, another athlete evaluates the ratings obtained by other athletes after even winning first place (Doğan, 2005: 65). For example, another athlete is aiming to pass a pole-jumping world record while the other athlete is aiming to cross his own best record below the record. In this case, while breaking a world record for an athlete is considered a success, it is considered a success for the other athlete to make his or her best rating. In this context, it can be said that the achievement standard differs according to the individual in the achievement goal theory (Ari, 2008: 299).

Achievement motivation involves the expectation level of success for a particular subject (Topses, 2003: 256). David McClelland and John Atkinson are among the first scientists to deal intensively with success motivation. Success according to the motivation theory is more important than winning a prize. There are two approaches to the source of achievement motivation. Some psychologists argue that success motivation is a phenomenon in which people have fixed, unconscious, and little. The source of high achievement motivation is thought to originate from the family and the cultural landscape in general. The children who see what they do as an important effect of their environment in their work, and how they are taught how to recognize good performance, are likely to grow up with their desire to be superior (Yapıcı and Yapıcı, 2010: 218). In the theory of achievement motivation, the inner motivation level of the athletes is an important factor for success. On the other hand, in the

sense of success motivation, the concept of avoidance from failure is also the front plan. For this reason, a person in the sport environment is increasing the level of motivation to not fail in his or her job. In other words, the motivation to fail contributes to the individual's ability to achieve success. Thus, in this theory developed by McClelland and Atkinson, motivation for success is shaped by two parameters. According to this; "Success motivation = desire to achieve - fear of failure" (Jarvis, 2006: 141).

There are many factors that trigger success motivation. However, it is stated that many researches to determine the source of success achievement have failed. Because success motivation is influenced by many parameters. Among the elements that trigger the achievement motive, it is known that the instinct for independence is especially important. On the other hand, it is emphasized that cultural factors have a big role on motivation for success in the researches. They feel more need for individuals to achieve success in society where competition and individual differences are front-line. For example; American culture is always based on individual gains. Therefore, being successful in surviving in such a culture is a prerequisite. Failure brings with it destruction. In the eastern culture, social norms are followed at the beginning of the issues that the societies emphasize. In these societies, the events of peace and harmony come before the individual interests of the people. For this reason, individualization is not included in the society and individualization is suppressed. In this context, when compared to western societies, individuals in eastern societies have to consider concepts such as acceptance and social approval rather than the need for success (Ari, 2008: 301).

As can be understood from the above theoretical explanations, people have a significant level of motivation to participate in exercising. In this context, it can be said that it is necessary to carry out researches on the evaluation of the elements that will increase the motivation of people to participate in the exercise, in order to determine the factors affecting the negative effects of the motives of people to participate in exercise.

CİNSİYET DEĞİŞKENİNE GÖRE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BOŞ ZAMAN ETKİNLİKLERİNE KATILIMLARININ ÖNÜNDEKİ ENGELLERİN BELİRLENMESİ

INVESTIGATION OF FACTORS CONSTRAINING UNIVERSITY STUDENTS FROM PARTICIPATING IN LEISURE TIME ACTIVITIES; THE SAMPLE OF SAKARYA UNIVERSITY SPORTS SCIENCES FACULTY

¹Tuncay ÖKTEM, ²Halil İbrahim GENÇ, ³Günay ÖKTEM, ⁴Cengiz BAYKARA

¹Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa, Türkiye

²Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya, Türkiye

³Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya, Türkiye

⁴Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya, Türkiye

*mms.1905@hotmail.com

ÖZET

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin boş zaman etkinliklerine katılımlarının önündeki engelleri belirlemektir. Araştırmanın evrenini Sakarya Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde eğitim gören lisans öğrencileri, örneklem grubunu ise rastgele örneklem yöntemi ile seçilmiş 131 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada, Alexandris ve Carrol (1997) tarafından geliştirilmiş olan ve Türk toplumu için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Karaküçük ve Gürbüz (2006) tarafından yapılmış olan boş zaman engelleri ölçeği kullanılmıştır. Ölçek toplam 6 alt boyut ve 27 maddeden meydana gelmektedir. Çalışmada veriler, tesadüfi örneklem yöntemiyle toplanmıştır. Üniversite öğrencileri ile ilgili demografik bilgilerin değerlendirilmesinde frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları hesaplanmıştır. Buna ek olarak Mann-Whitney U Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. İstatistiksel analizler ışığında Mann-Whitney U testi sonucunda cinsiyet değişkeni ile Boş Zaman Engelleri Ölçeğinin alt boyutlarından "Arkadaş Eksiği" boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur p (<0,050).

Anahtar kelimeler: Üniversite öğrencileri, boş zaman, cinsiyet

ABSTRACT

The current study aims to determine the constraints against participating in the leisure time activities. The study universe is bachelor students of Sports Sciences Faculty in Sakarya University, and sample group of the study consisted of 131 students selected by randomly sampling method. In the study, Leisure Constraint Scale, which was developed by Alexandris ve Carrol (1997) whose validity and reliability verified by Karaküçük ve Gürbüz (2006) was used. The scale was comprised of 6 sub-dimensions and 27 items. Data were collected through randomly sampling method. On the evaluation of students' demographical background, frequency and percentage distributions were calculated.. Mann-Whitney U Test, One-way Variance Analysis were also practised. By the light of data of Mann-Whitney U Test, a statistically meaningful significance was found in "lack of friend" sub dimension of Leisure Constraint Scale p (<0,050).

Keywords: University students, leisure time, gender

JEL CODE: L83

GİRİŞ

Zaman ile ilgili birçok tanım yapılmıştır. Bunların birkaçına değinecek olursak: Türk Dil Kurumunun yapmış olduğu tanıma göre zaman; Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit olarak tanımlanmaktadır (tdk.gov.tr Erişim Tarihi: 01.08.16). Zaman, insan için yaratılışından bu yana büyük önem taşımıştır. İnsanın gelişiminde ve hangi alanda olursa olsun başarısında zaman anlayışının payı büyüktür. Bu, fertler kadar toplumlar için de böyle gelişmiştir. İş hayatını, sosyal ilişkilerini, eğlence ve

dinlenme alışkanlıklarını bu anlayış içinde tanzim eden toplumlar, diğerlerine göre daha çok gelişmişlerdir (Karaküçük, 2014).

İngilizce “leisure” (boş zaman) terimi, Latince “izinli olmak”, “özgür olmak” anlamına gelen “licere” kelimesinden türetilmiştir. İzinli ve özgür olmak kelimesine bağlı olarak boş zaman kavramı, bireyin ne yapmak istediğini seçebilme özgürlüğünü ifade etmektedir (Torkildsen, 2005). Dünya Boş Zaman ve Rekreasyon Birliği’nin tanımına göre boş zaman; seçme şansı yaratıcılık hoşnutluk veren, memnuniyet içeren ve kişisel doyumu arttıran eğlencelere öncülük eden yararları ile insan hayatının özel bir alanıdır (Demirel & Harmandar, 2009). Kişinin kesin olarak bağımsız ve özgür olduğu iş hayatının dışındaki zaman şeklinde de tanımlanabilir. Başka bir tanıma göre boş zaman, zorlama duygusunun en az olduğu, kişinin kendi yargı ve seçimine göre kullandığı, isteğe bağlı bir zaman parçası olarak da tanımlanabilir (Karaküçük, 2014).

Rekreasyon terimi Latince sağlığın geri kazanımı anlamına gelen “Recreatio” kelimesinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden, rekreasyon tanımlamalarında tarihi yaklaşımlar hep insanı iş için yenileme bağlamında ve belli sınırlar içerisinde yapılmıştır. Bazı tanımlar rekreasyonu yalnızca yenilenme olarak açıklarken, birçoğu da onu aktivite yönüyle ele alır (Torkildsen, 2005). Rekreasyon (boş zamanları değerlendirme); kişinin, bireysel ya da grup olarak, özgür zamanında bazı fiziki, toplumsal ve duygusal davranışları kazanmak için gönüllü katıldığı herhangi bir etkinlik olarak gelişen deneyimleridir. Rekreasyon, kişinin boş zamanlarında, zorunluluk olmaksızın, isteği ile katıldığı, bireysel tatmin sağlayan, kendi yetenek ve becerilerini kullanabildiği aktiviteler şeklinde tanımlanmıştır (Stebbins, 2005). Rekreasyon, “çalışma ve günlük rutin işlerin sonrasında bir yenilenme yaşantısıdır (Jensen ve Naylor, 1999). Farklı bir tanıma göre rekreasyon, insanların boş zamanlarında yaptıkları etkinlikleri ifade eden bir kavramdır ve insanın çalışma saatleri dışındaki boş zamanlarında katıldığı etkinliklerle ilgilidir” şeklinde tanımlanmaktadır (Ekinçi ve ark., 2014).

Rekreasyonel etkinliklere katılımın olumlu katkılarına rağmen bireylerin değişik sebepler nedeniyle kendileri için oldukça önemli olan bu tür etkinliklere katılmadıkları ya da çeşitli engeller nedeniyle katılmadıkları görülmüştür (Demirel & Harmandar, 2009). Konut darlığı ve doğadan uzaklaşma gibi sebepler boş zaman etkinliklerine katılımın önündeki bazı engelleri oluşturabileceği gibi bunun yanında, şehir hayatının hızlı temposu ve kalabalık, teknoloji gibi nedenler de rekreasyonel etkinliklere katılımındaki engelleri meydana getirebilecek sebeplerden sadece birkaçıdır (Demirel & Harmandar, 2009).

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını kullanmalarına engel olan etmenlerin belirlenmesine, bu etmenlerin ortadan kaldırılmasına yardımcı olabileceği, öğrencilerin boş zamanlarını daha etkin ve verimli kullanmalarına yön verebileceği düşünülmektedir.

MATERYAL VE METOT

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi, evren ve örnekleme, kullanılan veri toplama teknikleri ile verilerin analizi sonucu elde edilen bilgilere yer verilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Sakarya Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde eğitim gören lisans öğrencileri, örneklem grubunu ise rastgele örneklem yöntemi ile seçilmiş 131 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada, Alexandris ve Carrol (1997) tarafından geliştirilmiş olan ve Türk toplumu için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Karaküçük ve Gürbüz (2006) tarafından yapılmış olan boş zaman engelleri ölçeği kullanılmıştır. Ölçek toplam 6 alt boyut ve 27 maddeden meydana gelmektedir. Alt boyutlar; “Zaman ve ilgi eksikliği” 21, 22, 23, 24, 25, 26 ve 27. maddelerden, “birey psikolojisi” 1, 2, 3, 4, 5 ve 6. maddelerden, “bilgi eksikliği” 7, 8 ve 9. maddelerden, “ulaşım sorunu” 14, 15, 16 ve 17. maddelerden, “tesis yetersizliği” 10, 11, 12 ve 13. maddelerden ve “arkadaş eksikliği” ise 18, 19 ve 20. maddelerden oluşmaktadır.

Veri Analizi

Verilerin istatistiksel olarak analizinde SPSS 21,0 paket programından yararlanılmıştır. Üniversite öğrencileri ile ilgili demografik bilgilerin değerlendirilmesinde frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları hesaplanmıştır. Buna ek olarak Mann-Whitney U Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. Çalışmanın Cronbach’s Alpha değeri ,824 olarak tespit edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların Yaş Ortalaması

Değişken	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama
Yaş	131	18,00	30,00	20,7176

Katılımcıların yaş ortalaması 20.72 olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların en düşüğü 18, en yükseği 30 yaşındadır.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kadın	42	32,1
Erkek	89	67,9
Toplam	131	100,0

Kadın öğrenciler 42 (%32,1) kişi ile erkek öğrenciler ise 89 (%67,9) kişi ile katılım sağlamıştır.

Tablo 3. Katılımcıların Eğitim Gördüğü Bölümlere Göre Dağılımı

Bölüm	Frekans	Yüzde
Beden Eğitimi	21	16,0
Rekreasyon	55	42,0
Spor Yönetimi	55	42,0
Toplam	131	100,0

Bölümlere göre katılımcı sayılarına bakıldığında Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü 21 (%16) kişi ile Rekreasyon ve Spor Yönetimi bölümleri 55’şer (%42) kişi ile katılım sağlamıştır.

Tablo 4. Katılımcıların Boş Zamanlarını Değerlendirmek İstedikleri Alanlara Göre Dağılımı

Ortam Türü	Frekans	Yüzde
Kapalı Ortam	55	42,0
Açık Ortam	76	58,0
Toplam	131	100,0

Çalışmaya katılan öğrencilerin 55'i (%42) kapalı ortamda, 76'sı (%58) açık ortamda boş zamanlarını değerlendirmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 5. Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Dağılımı

Gelir Durumu	Frekans	Yüzde
Çok Kötü	9	6,9
Kötü	10	7,6
Normal	94	71,8
İyi	18	13,7
Total	131	100,0

Gelir durumlarına bakıldığında katılımcıların 9'u (%6,9) çok kötü, 10'u (%7,6) kötü, 94'ü (%71,8) normal, 18'i (%13,7) ise iyi yanıtı vermiştir ve çok iyi yanıtı veren çıkmamıştır.

Tablo 6. Katılımcıların Haftalık Boş Zaman Süreleri

Boş Zaman Süresi	Frekans	Yüzde
0-5 saat	14	10,7
6-10 saat	35	26,7
11-15 saat	15	11,5
16-20 saat	24	18,3
21 saat üzeri	43	32,8
Toplam	131	100,0

Katılımcıların haftalık boş zaman sürelerine bakıldığında, boş zaman süresi 0-5 saat arasındaki bireyler 14 (%10,7) kişi ile 6-10 saat arasındaki bireyler 35 (%26,7) kişi ile 11-15 saat arasındaki bireyler 15 (%11,5) kişi ile 16-20 saat arasındaki katılımcılar 24 (%18,3) kişi ile 21 saat üzeri ise 43 (%32,8) kişi ile katılım sağlamıştır.

Tablo 7. Cinsiyete Göre Boş Zaman Engelleri Ölçeği Alt Boyutlarının Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	P	U	Z
Zaman ve İlgi Eksikliği	Kadın	42	73,79	3099,00	,105	1542	-1,620
	Erkek	89	62,33	5547,00			
Birey Psikolojisi	Kadın	42	73,32	3079,50	,127	1561,5	-1,525
	Erkek	89	62,54	5566,50			
Bilgi Eksikliği	Kadın	42	73,48	3086,00	,117	1555	-1,567
	Erkek	89	62,47	5560,00			
Ulaşım Sorunu	Kadın	42	68,46	2875,50	,607	1765,5	-,515
	Erkek	89	64,84	5770,50			

Tesis	Kadın	42	66,83	2807,00	,862	1834	-,174
Yetersizliği	Erkek	89	65,61	5839,00			
Arkadaş	Kadın	42	79,08	3321,50	,006	1319,5	-2,749
Eksiği	Erkek	89	59,83	5324,50			

Yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda cinsiyet değişkeni ile boş zaman engelleri ölçeğinin alt boyutlarından “arkadaş eksiği” ile istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur $p (<0,050)$. Kadın katılımcıların ortalaması 79,08, erkek katılımcıların ortalaması 59,83 olarak saptanmıştır. Bu durumda kadın katılımcılar, erkek katılımcılara göre daha çok arkadaş eksiği yaşamaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada, Sakarya Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde eğitim görmekte olan 131 öğrencinin, boş zaman etkinliklerine katılımlarını engelleyen durumları tespit etmek amaçlanmıştır.

Katılımcıların %85,5’inin maddi durumu normal ve üzeri olarak belirlenmiştir. Bu durum, yapılmış olan bu çalışmada, “maddi durumun” boş zaman engeli olarak ortaya çıkmasını engellediğine dair bir gösterge olarak düşünülebilir.

Katılımcıların boş zaman sürelerine bakıldığında, %62,6’sının haftalık boş zaman süresinin 11 saat üzerinde olduğu belirlenmiştir. Bu durum, katılımcıların boş zaman etkinliklerine katılmalarında zaman eksikliği yaşamadıklarına dair bir gösterge olarak düşünülebilir.

Cinsiyet değişkeni ile Boş Zaman Engelleri Ölçeğinin alt boyutlarından “Arkadaş Eksiği” ile istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur $p(<0,05)$. Kadın katılımcıların ortalaması 79,08, erkek katılımcıların ortalaması 59,83 olarak saptanmıştır. Bu durumda kadın katılımcılar, erkek katılımcılara göre daha çok arkadaş eksiği yaşamaktadır. Bu durum için; kadınların erkeklere oranla boş zaman etkinliklerine yalnız katılmayı tercih etmedikleri, etkinliklere biriyle katılmanın kadınlar için önemli olduğu sonucuna varılabilir. Aksoy’un (2016) yapmış olduğu çalışmaya göre, hem erkeklerde hem de kadınlarda birey psikolojisi alt boyutu ortalama değerleri istatistiksel anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Boş zaman engelleri birey psikolojisi alt boyutunda egzersiz davranış değişim aşamalarına göre sırasıyla; erkeklerde 20-29, 30-39, 60-95 yaş ve kadınlarda 30-39, 50-59, 60-95 yaş gruplarında ortalamalar arasında anlamlı düzeyde farklılıklar tespit edilmiştir. Ekinci ve diğerlerinin (2014) yapmış olduğu çalışmada katılımcıların boş zaman engelleri cinsiyetlerine göre bilgi eksikliği, arkadaş eksikliği ve zaman alt boyutlarında anlamlı farklılıklar göstermiştir. Bu farklılığın ölçek alt boyutundan alınan puanlar dikkate alındığında kadın katılımcılardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Buna göre çalışmada yer alan kadın katılımcıların boş zaman etkinlikleri ve sağladığı faydalardan yeterince bilgi sahibi olmadıkları, arkadaş ve zaman eksikliği çektikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Çoruh’un (2013) yapmış olduğu çalışmada zaman ve ilgi eksikliği bakımından erkeklerle kadınlar arasında anlamlı fark tespit etmiştir ($p=0.045$). Yani erkekler kadınlara nazaran boş zamanlarını değerlendirme konusunda pek ilgi duymadıkları anlaşılmaktadır. Tolukan’ın (2010) yaptığı çalışmada, cinsiyete göre alt boyut ortalamaları incelendiğinde ise kadınların erkeklere göre birey psikolojisi alt boyutuna daha fazla katıldıkları ya da bu ölçekteki soruları daha fazla benimsedikleri söylenebilir. Alexandris ve Carroll’ın (1997) yapmış olduğu çalışmada ise boş zaman engellerinin özellikle birey psikolojisi boyutunda kadınlarda erkeklere oranla daha fazla olduğunu tespit edilmiştir. Yapılmış olan bu çalışmanın aksine; Çelik’in (2011) yapmış olduğu çalışmada cinsiyet değişkeni ile boş zaman engelleri arasında istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı

ilişkiye rastlanmamıştır. Lakot'un (2015) yapmış olduğu çalışmada ise cinsiyet değişkenine göre, kadın ve erkek katılımcıların serbest zaman engeli algılarının istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla kadın ve erkekler arasındaki serbest zaman engelleri benzerlik göstermektedir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre boş zaman etkinliklerine katılımı önündeki engellere bakıldığında; arkadaş eksikliği ön plana çıkmaktadır.

KAYNAKLAR

Aksoy, Y. (2016). *Davranış değişim aşamalarına göre düzenli egzersize katılımı engelleyen ve güdüleyen faktörlerin incelenmesi*. Basılmamış Doktora Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Samsun.

Alexandris, K., & Carroll, B. (1997). Demographic differences in the perception of constraints on recreational sport participation: Results from a study in Greece. *Leisure Studies*, 16, 107–125.

Çelik, G. (2011). *Kamu kuruluşlarında çalışan engelli bireylerin serbest zaman engellerinin ve tatmin düzeylerinin incelenmesi (Antalya merkez örneği)*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Antalya.

Çoruh, Y. (2013). *Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel eğilimleri ve rekreasyonel etkinliklere katılımına engel olan faktörler (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi örneği)*. Basılmamış Doktora Tezi. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ağrı.

Demirel, M., & Harmandar, D. (2009). Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 6(1).

Dong, E, & Chick, G. (2012). Leisure constraints in six Chinese cities. *Leisure Sci.*, 34, 417-435.

Ekinci, N. E., Kalkavan, A., Üstün, Ü. D., & Gündüz, B. (2014). Üniversite öğrencilerinin sportif ve sportif olmayan rekreatif etkinliklere katılmalarına engel olabilecek unsurların incelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1),1-13

Gürbüz, B., & Karaküçük, S. (2007). Boş Zaman Engelleri Ölçeği-28: Ölçek geliştirme, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(1).

Jensen C, Naylor J. (1999). *Recreation and careers*. USA: NTC Contemporary Publishing Company.

Karaküçük, S. (2005). *Rekreasyon (Boş zamanları değerlendirme)*. Gazi Kitabevi. Ankara.

Karaküçük, S. (2014). *Rekreasyon: Boş zamanları değerlendirme*. Ankara, Gazi Kitabevi

Karaküçük, S., & Gürbüz, B. (2007). *Rekreasyon ve kent(li)leşme*. Gazi Kitabevi. Ankara.

Lakot, K. (2015) *Beden eğitimi öğretmeni adaylarında serbest zaman algısı ve engelleri*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.

Özer, B., Gelen, İ., & Öcal, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin boş zaman değerlendirme alışkanlıklarının günlük problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 235-257.

Özşaker, M. (2012). Gençlerin serbest zaman aktivitelerine katılmama nedenleri üzerine bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(1), 126-131.

Tolukan E. (2010). *Özel yetenekle ilgili bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinin rekreasyonel aktivitelere katılımlarına engel olabilecek unsurların belirlenmesi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Niğde.

Tolukan, E. & Yılmaz, B. (2014). Özel yetenekle ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin rekreasyonel aktivitelere katılımlarına engel olabilecek unsurların belirlenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, Special issue 1, 525-539

Türkmen, M., Kul, M., Genç, E., & Sarıkabak, M. (2013). Konaklama işletmesi yöneticilerinin rekreasyon algı ve tutumlarının değerlendirilmesi: Batı Karadeniz Bölgesi örneği. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 2139-2152.

Stebbins, R.A. (2005). Choice and Experiential Definitions of Leisure. *Leisure Sciences*. 27(4), 349-352.

Torkildsen, G. (2005). *Leisure and recreation management*. Psychology Press.

www.tdk.gov.tr Zamanın tanımı. Erişim Tarihi: 01.08.16.

EXTENDED ABSTRACT

Since middle of 20th century by this day, a great deal of economical, technological, social and cultural changes and development realised. These changes and development caused not only advantages but also some drawbacks. Factors such as decrease in span of working in parallel with technological advances, increase in the level of income per capita, development in communication and transportation systems contributed to have more leisure time and led people to search for ways to spend their leisure time(Türkmen ve ark., 2013).

In addition to physical benefits of participation in leisure time activities, there are some psycho-social benefits. It is stated in the literature that participation in leisure time activities contributes to the relief of individuals psychologically, improves the level of socialization of the person and contributes to the development of thinking skills. In addition, the experiences and social skills gained through recreational activities aimed at evaluating leisure time contribute to the development of problem solving skills and the ability of people to cope with the problems they encounter throughout their lives (Özer, Gelen & Öcal, 2009).

Despite these positive contributions to participation in leisure time activities, it was seen that individuals do not participate in such activities which are very important for them due to various reasons, or they can not attend due to various constraints. The concept of "constraint" in the leisure literature "refers to the reasons that prevent or restrict the participation of recreational activities and are encountered by the individual in the leisure time of the individual (Karaküçük & Gürbüz, 2007). Housing insufficiency and disengagement from nature can create some constraints to participation in leisure time activities, as well as rapid tempo of city life, crowds, technology and other reasons are just a few of the reasons that can

bring constraints to participation in recreational activities. These types of constraints cause people not to be able to use excess energy and fail to reveal their various abilities. In this environment, the person feels under constant pressure and stress. Especially at the young age; the need for more action, innovation and change, causes various problems and trouble (Karaküçük, 2005; Aktaran: Demirel & Harmandar, 2009).

As is known, it is very important for universities to develop and increase the number of facilities for social and sportive organizations to be attracted by the youth, to provide educational information on leisure time activities, to practice sports consciousness and to have physical activity in order to enable young people to participate in leisure time activities (Özşaker, 2012). In addition, it is stated that young people have an important role to participate in leisure time activities, both physical and psychological and spiritual health protection and improvement. At this point, it is very important for young people to increase their level of orientation towards leisure time activities, especially physical activity, in terms of the physical and mental health of students. On the other hand, in order to increase the level of participation of young people in leisure time activities, there is a need for research on determining the preferences of young people for leisure time preferences, evaluating the factors affecting leisure time preferences and determining the constraints to participation in leisure time activities.

In this research, it was aimed to determine the factors that constrain the participation of university students in leisure time activities. This study was designed to determine the factors that constraints university students from using their leisure time, to help eliminate these factors and to help students use their leisure time more effectively and efficiently.

The study universe is bachelor students of Sports Sciences Faculty in Sakarya University, and sample group of the study consisted of 131 students selected by randomly sampling method. In the study, Leisure Constraint Scale which was developed by Alexandris ve Carrol (1997) whose validity and reliability verified by Karaküçük ve Gürbüz (2006) was used . The scale was comprised of 6 sub-dimensions and 27 items. Sub-dimensions are; "lack of time and interest" from items 21, 22, 23, 24, 25, 26 and 27, "individual psychology" from items 1, 2, 3, 4, 5 and 6, "lack of knowledge" 7, 8 and 9. 14, 15, 16 and 17 items from the "transportation problem", 10, 11, 12 and 13 items from the "insufficiency of facility" and 18, 19 and 20 items from the "lack of friends". In the statistical analysis of the data, SPSS 21.0 package program was used. On the evaluation of students' demographical background, frequency and percentage distributions were calculated.. Mann-Whitney U Test, One-way Variance Analysis were also practised. The Cronbach's alpha value of the study was calculated as ,824.

The age average of participants was found 20.72. Participants' age was found to be the youngest of 18 and the oldest of 30. 42 female students (32,1%) and 89 (67,9%) participated in the study. According to the departments; 21 students (16%) from Physical Education and Sports Teaching department, 55 students each (42%) from Recreation and Sports Management departments took part in the study. When examined participants' distribution of field desired to spend their leisure time, 55 students(42%) indoor fields and 76 students (58%) outdoor fields stated that they want yo prefer spending their leisure time.

When examined income profile, 9 participants (6,9%) stated very poor, 10 participants (7,6%) poor, 94 participants (71,8%) normal, 18 participants (13,7%) good and nobody stated very good. When examined weekly leisure time of participants; 14 of participants 0-5 hours, 35 of participants (26,7%) 6-10 hours, 15 of participants (11,5%), 24 of participants (18,3%) 16-20 hours, 43of participants (32,8%) stated to have over 21 hours of leisure time. Results of

Mann- Whitney U Test revealed that there was statistically meaningful significance according to sub dimensions of 'gender and lack of friendship" in Leisure Constraint Scale p (<0,050). The average number of female participants 79,08, male participants average was calculated 59,83. With this regard, female participants experience more "lack of friendship".

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ DERSİNE YÖNELİK TUTUMLARININ SINIF VE CİNSİYET DEĞİŞKENLERİNE GÖRE İNCELENMESİ (KUMLUCA İLÇESİ ÖRNEĞİ)¹

TO INVESTIGATE OF ATTITUDE TOWARDS THE PHYSICAL EDUCATION IN SECONDARY STUDENTS ACCORDING TO CLASS AND GENDER VARIABLES (KUMLUCA EXAMPLE)

²Ayfer ZORLU*

²Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, Burdur, Türkiye
* ayferzorlu.az07@gmail.com

ÖZET

Bu araştırmada Kumluca ilçesindeki ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Kumluca ilçesinde bulunan liselerde öğrenim gören 88 kadın ve 59 erkek olmak üzere toplam 147 ortaöğretim öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının belirlenmesinde "Beden Eğitimi Dersi Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde SPSS 22.0 veri analiz programında One-Way Anova ve Independent t test kullanılmıştır. Öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının öğrenim gördükleri sınıflara göre anlamlı düzeyde değişmediği tespit edilmiştir ($p<0.05$). Buna karşılık öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuş, erkek öğrencilerin tutum puanlarının kadın öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Sonuç olarak ortaöğretim öğrencilerinde cinsiyetin beden eğitimi dersine yönelik tutumları etkileyen bir unsur olduğu, buna karşılık sınıf değişkeninin beden eğitimi dersine yönelik tutumları etkilemediği söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Ortaöğretim, beden eğitimi dersi, tutum

ABSTRACT

In this study, we aimed to investigate high school students' attitudes towards physical education classes in Kumluca. Attitudes of students were compared by sex and the class level in the study. Total 147 high school students, consist of 88 women and 59 men, participated in this study. "Physical Education Attitude Scale" was used to determine the students physical education attitudes. Independent t test and One Way ANOVA analysis used in SPSS 22.0 data analysis software for statistical analysis. There is no statistically difference physical education attitudes according to students grade level ($p>0.05$). There is a significant difference in woman and men students physical education attitudes ($p<0.05$). According to these findings, it was found that male students attitude scores higher female students. It said that gender variable effects the physical education attitude, in contrast, the grade level is not effect the physical education attitude.

Keywords: Secondary education, physical education lesson, attitude

JEL CODE: L83

GİRİŞ

Türkmen'e (2002) göre eğitimin; toplumu kuran, koruyan, geliştiren, denetleyen ve ona kimlik kazandıran bir role sahip olduğu daha iyi anlaşılmıştır. Eğitim günlük yaşamda bir etkileşim olmanın ötesinde daha fazla önem ve anlam kazanmaya başlamıştır. Bu durum, eğitime duyulan ihtiyacı artırmıştır. Günümüzde yaşanan hızlı bilimsel ve teknolojik gelişmeler, çeşitli alanları etkisi altına almış ve birçok örgütsel ya da kurumsal yapıların tekrardan ele alınması, incelenmesi zorunluluğunu doğurmuştur. Eğitimin siyasi iktidara, insan haklarına ve demokratikleşmeye olumlu yararları vardır (Aktaran; Aras, 2013)

¹ Bu çalışma 3. Uluslararası Spor Bilimleri Turizm ve Rekreasyon Öğrenci Kongresi'nde özet bildirisi olarak sunulmuştur.

Aydın'a (2000) göre eğitim, öğretim faaliyetlerinin yapıldığı bir alandır. Tezcan'a (1997) göre eğitim, kişiliğin gelişmesine yardım eden ve kişiyi yaşama hazırlayan, gerekli davranışları, bilgi ve becerileri elde etmesini, öğrenmesini sağlayan bir süreçtir. Ertürk'e (1979) göre ise eğitim, "Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme yaratma süreci" olarak tanımlanmıştır (Aktaran; Alparlan, 2008). Eğitim sözcüğünün günümüze kadar birçok farklı tanımı yapılmıştır. Tüm bu tanımlardan ortak bir yargıya varacak olursak, eğitimin; davranış oluşturma, davranış değiştirme etkinlikler topluluğunu oluşturmasıdır (Alparlan, 2008). Eğitim faaliyetleri insanlık tarihinin başladığı andan itibaren günümüze kadar sürekli aktif olan bir süreç halinde devam etmektedir.

İnsan doğuştan gelen birtakım özelliklerinden dolayı sürekli hareket etme ihtiyacı vardır. Diğer tüm canlı varlıklarda olduğu gibi insanlar da zorlu doğa şartları ile mücadele edebilecek, kendini savunabilecek, hangi durumda olursa olsun ihtiyaçlarını sağlayabilecek bir yapıya sahiptir. İçinde yaşadığımız yüzyıla gelinceye kadar bu yapının gereği olarak insanlar sürekli hareket halinde bulunmuş, pek çok işi yerine getirmek için kas gücünü kullanmak zorunda kalmışlardır (Eken, 2008) Bu faaliyetler insanlık tarihinde fiziksel aktivite, spor, beden eğitimi gibi birçok yeni terimlere, kavramlara zemin hazırlamıştır.

Aracı'ya (2001) göre eğitimden beklenen, bireylerin yeteneklerini ve gizil güçlerini ortaya çıkararak bunların en üst seviyede geliştirilmesine yardım etmektir. Çağdaş eğitimin temel ilkelerinden biri de bireyleri duygusal, zihinsel, fiziksel ve toplumsal yönleriyle bir bütün olarak yetiştirmektir. Çağdaş eğitim anlayışa uygun olarak eğitimdeki amacın gerçekleşmesiyle bireyin zihinsel eğitimi yanında fiziksel eğitimin gerçekleşmesi de olasıdır. Bu nedenden dolayı beden eğitimi, genel eğitimin vazgeçilmez bir unsurudur.

Tutum, kişinin kendisine ya da yaşadığı çevresindeki herhangi bir toplumsal konuya, olaya veya nesneye karşı duygularına, güdülerine, bilgilerine ve deneyimlerine dayanarak sınıflandırdığı davranışsal, duygusal ve zihinsel reaksiyon eğilimidir. Burada ele alınan toplumsal mevzu bir birey ya da bireyin yarattığı herhangi bir şey veya bir ürün olabilir. Burada önemli olan husus "bireyin sahip olduğu deneyimleri, bilgi birikimini, duygularını ve güdülerini nasıl bir örgütlenme içerisinde birbiriyle ilişkilendirdiğidir." Yani önemli olan bireysel seviyedeki örgütlenme yapısıdır. Belli bir değerlendirme sürecine bağlı olan örgütlenmede, söz konusu olan duygular, güdüler, bilgiler ve deneyimler şekil değiştirdikçe aralarındaki ilişki biçimi ve buna bağlı olarak örgütlenme şekli de değişir. Dolayısıyla tutumlarda da değişim meydana gelir (İnceoğlu, 2010). Tutumlar insan davranışlarını etkileyen unsurlardır. Eğitim ortamında da öğrencilerin derslere yönelik tutumları derse yönelik yaklaşımları etkilemektedir. Bu noktada öğrencilerin derslere yönelik tutumlarının iyi bilinmesi derslerin daha verimli geçmesi ve öğrencilerin ders başarılarının arttırılması için oldukça önemlidir. Bu bağlamda yapılan bu çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının sınıf ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Modeli

Araştırmada spor bilimleri alanında sıklıkla kullanılan betimsel araştırma modellerinden "kesitsel tarama modeli" kullanılmıştır. Kesitsel tarama modeli araştırmalarda ölçümler örneklem grubu içerisinde bir defa ve anlık olarak alınmaktadır (Dönmez & Azizoglu, 2010). Kullanılan araştırma modeline göre araştırma grubunu oluşturan bireylerin görüşleri bir defa alınmıştır.

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklem grubunu Antalya ilinin Kumluca ilçesinde bulunan ortaöğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan öğrenciler ilçede bulunan ortaöğretim kurumlarından tesadüfî yöntem ile seçilmiştir. Araştırmaya 88 kadın ve 59 erkek olmak üzere toplam 147 ortaöğretim öğrencisi dâhil edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarını belirlemek için Güllü & Güçlü (2009) tarafından geliştirilen ‘‘Beden Eğitimi Dersi Tutum Ölçeği’’ kullanılmıştır. Beden Eğitimi Dersi Tutum Ölçeği 11 olumsuz ve 34 olumlu olmak üzere toplam 35 sorudan meydana gelmektedir. Ölçek tek boyutlu olup, tek faktörün açıkladığı varyans değeri %36,19 ve birinci öz değeri ise 12,67 bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirlik analizleri yapıldıktan sonra Cronbach Alfa değerinin 0,94, güvenilirlik katsayısının ise 0,80 olduğu tespit edilmiştir. Ölçek 5’li likert türünde olup, dereceleme biçimi ‘‘Tamamen Katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2), Kesinlikle Katılmıyorum (1)’’ şeklinde yapılmaktadır. 11 maddesi olumsuz (madde 3, 17, 19, 20, 24, 25, 26, 29, 30, 34, 35) ve 24 maddesi olumlu olmak üzere toplam 35 maddeden meydana gelen ölçekten alınacak en düşük puan 35, en yüksek puan ise 175’dir (Güllü & Güçlü, 2009).

İstatistiksel Analiz

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinde SPSS 22.0 programı kullanılmıştır. Öğrencilerin sınıflarına ve cinsiyetlerine göre dağılımlarının tespit edilmesinde frekans analizinden, sınıf değişkenine göre tutum puanlarının karşılaştırılmasında One Way ANOVA, cinsiyete göre tutum puanlarının karşılaştırılmasında Independent t Test kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Dağılımları

Sınıf Düzeyi	n	%
10	6	4,1
11	68	46,3
12	73	49,7
Toplam	147	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %4,1’inin 10’uncu sınıf, %46,3’ünün 11’inci sınıf, %49,7’sinin ise 12’inci sınıf öğrencisi olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Kadın	88	59,9
Erkek	59	40,1
Toplam	147	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %59,9’unun kadın, %40,1’inin ise erkek öğrencilerden oluştuğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Tablosu

Sınıf	n	X	Ss	F	p
10	6	160,17	9,304		
11	68	144,57	22,927	2,806	,064
12	73	151,63	20,545		
Toplam	147	148,71	21,679		

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf değişkenine göre beden eğitimi dersine yönelik tutumları incelendiği zaman, 10, 11 ve 12'inci sınıf öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının öğrenim gördükleri sınıfa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0.05$).

Tablo 4. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Independent t Test Tablosu

Cinsiyet	n	X	Ss	F	p
Kadın	88	144,69	21,928		
Erkek	59	154,71	20,016	-2,811	,006
Toplam	88	144,69	21,928		

Araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği, elde edilen bulgulara göre kadın öğrenciler ile kıyaslandığı zaman erkek öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yapılan bu araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik yaklaşımlarının öğrenim görülen sınıf değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni açısından ele alındığı zaman, erkek öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının daha yüksek, diğer bir ifade ile daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyet unsuru, beden eğitimi dersine yönelik tutumlarda önemli bir rol oynadığı düşünüldüğü için birçok çalışma da kızların ve erkeklerin tutumları karşılaştırılmıştır (Alpaslan, 2008). Literatürde yer alan araştırmalarda cinsiyetin beden eğitimi dersine yönelik tutum üzerinde önemli bir belirleyici olduğu, bu kapsamda kadın ve erkek öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Akandere ve ark., 2010; Kangalgil ve ark., 2006). Literatürde yer alan araştırma bulgularının bizim çalışma sonuçlarımız ile paralellik gösterdiği görülmektedir.

Literatürde öğrencilerin cinsiyetlerine göre tutum düzeylerinin farklılık göstermesinde öğrencilerin cinsiyetlerine özgü sahip oldukları bazı psikolojik özelliklerin etkili olduğu savunulmuştur. Örneğin; Alpaslan (2008) tarafından yapılan çalışmada kız öğrencilerin kendilerini fiziksel olarak erkeklerden daha yetersiz gördükleri, bu durumun da derse yönelik ilgi ve tutumlarını etkileyen bir unsur olduğu belirtilmiştir. Aynı çalışmada kız öğrencilerin kendilerini beden eğitimi derslerinde erkeklere göre daha başarısız olacağını düşündükleri için de kaygı yaşadıkları belirtilmiştir. Bunun yanında erkeklerin sosyal ve dışa dönük yapılarının kızlardan daha iyi olması ve spora yönelme konusunda kızlardan daha istekli olmalarının da

beden eğitimi dersine yönelik erkek öğrenci tutumlarının yüksek olmasında etkili olduğu savunulmuştur.

Aybek ve ark., (2012) tarafından yapılan çalışmada, erkek öğrencilerin beden eğitimi öğretmenleri hakkındaki düşüncelerinin kız öğrencilerden daha fazla olumlu olduğu tespit edilmiş, aynı çalışmada erkek öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik birçok konuda kız öğrencilerden daha yüksek tutum düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir. Aynı çalışmada beden eğitimi dersine yönelik kız öğrenci motivasyonlarının düşük olduğu, bu durumun kız öğrencilerin tutum düzeylerini de olumsuz yönde etkilediği ifade edilmiştir. Bu bağlamda öğretmenlerin kız ve erkek öğrencilere yaklaşımları veya öğrencilerin cinsiyetlerine göre algıladıkları öğretmen davranışlarının da cinsiyete göre tutum farklılıklarının ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülebilir. Başer (2009) tarafından yapılan diğer bir çalışmada da beden eğitimi derslerinde öğretmenlerin sergiledikleri davranışların öğrencilerin bu derse yönelik tutumlarının cinsiyete göre farklılaşmasında etkili olduğu belirtilmiştir.

Sonuç olarak, ortaöğretim öğrencilerinde beden eğitimi dersine yönelik tutum üzerinde öğrenim görülen sınıf değişkeninin önemli bir belirleyici olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında öğrencilerin cinsiyetlerine göre beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının anlamlı farklılık gösterdiği, tutum puanlarının erkek öğrencilerin lehine yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulguların literatür ile paralellik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular ışığında şu önerilerde bulunulabilir;

1.Ortaöğretim öğrencilerinde beden eğitimi dersine yönelik tutumları olumsuz yönde etkileyen faktörlerin belirlenmesini amaçlayan çalışmalar yapılabilir. Elde edilen bulgular ile ilköğretim öğrencilerinde beden eğitimi dersine yönelik tutumları olumsuz yönde etkileyen unsurların en aza indirilmesi için gerekli resmi ve yasal düzenlemeler yapılabilir.

2.Ortaöğretim öğrencilerinde beden eğitimi ders içeriklerinin ve mevcut ders müfredatının öğrenci tutumlarını nasıl etkilediğine dair yeni araştırmalar yapılabilir. Elde edilen bulgular ile öğrencilerin ders içerikleri ve müfredat nedeniyle tutumlarını olumsuz yönde etkileyen unsurlar belirlenebilir. Böylece ders programları ve ders müfredatı öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarını arttıracak şekilde yeniden düzenlenebilir.

3. Daha büyük örneklem gruplarının yer aldığı araştırmalar yapılabilir. Böylece konuya ilişkin daha geniş kapsamlı bulgulara ulaşılabilir.

KAYNAKLAR

- Akandere, M., Özyalvaç, N.T., & Duman, S. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumları ile akademik başarı motivasyonlarının incelenmesi (Konya Anadolu Lisesi örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 1-10.
- Alpaslan, S. (2008). *Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi öğretmenlerinin sergilediği öğretim davranışlarına ilişkin algıları ve öğrencilerin bu derse karşı geliştirdikleri tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.
- Aracı H. (2001). *Öğretmenler ve öğrenciler için okullarda beden eğitimi*. Nobel yayın Dağıtım. Ankara.
- Aras, Ö. (2013). *İlköğretim kurumları ikinci kademedeki öğrenim gören öğrenci ve görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi dersine yönelik görüş ve*

- tutumlarının incelenmesi (Kars ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Aybek, A., İmamoğlu, O., & Taşmektepligil, M.Y. (2012). Öğrencilerin beden eğitimi dersi ve ders dışı etkinliklerine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Spor Ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 51-59.
- Aydın, A. (1998). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Başer, S.A. (2009). *Öğretmen niteliklerinin beden eğitimi dersi alan öğrencilerin bu derse karşı olan tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.
- Dönmez, F., & Azizoğlu, N. (2010). Investigation of the students' science process skill levels in vocational schools: A case of Balıkesir. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 4(2), 79-109.
- Eken, D. (2008). *İlköğretim II. kademe öğrencilerinin beden eğitimi dersi hakkındaki düşünceleri ve beklentileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Yelkentep Yayınları
- Güllü, M., & Güçlü, M. (2009). Ortaöğretim öğrencileri için beden eğitimi dersi tutum ölçeği geliştirilmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 138-151.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum algı iletişim*. 5. Baskı. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınevi.
- Kangalgil, M., Hünük, D., & Demirhan, G. (2006). İlköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumlarının karşılaştırılması. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 48-57.
- Tezcan, M. (1997). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara.
- Türkmen, F. (2002). *Eğitimin ekonomik ve sosyal faydaları ve Türkiye'de eğitim ekonomik büyüme ilişkisinin araştırılması*. Uzmanlık Tezi. DPT. Ankara.

EXTENDED ABSTRACT

In this study, it was aimed to examine the attitudes of the secondary school students towards physical education lesson according to gender and grade variables. In the study, "cross-sectional scanning model" was used as descriptive survey models frequently used in the field of sports sciences. In the cross-sectional survey model, the measurements are taken once and instantaneously within the sample group (Dönmez & Azizoğlu, 2010). According to the research model practised, the opinions of the individuals constituting the research group were taken once. The sample group of the study is secondary school students located in the Kumluca district of Antalya province. The students constituting the sample group of the study were randomly selected from the secondary schools in the province. A total of 147 secondary students, 88 female and 59 male, participated in the study.

"Physical Education Lesson Attitude Scale" developed by Güllü & Güçlü (2009) was utilised in order to determine the attitudes of the students towards the physical education lesson in the study. The Physical Education Classroom Attitude Scale was consisted a total of 35 questions, 11 negative and 24 positive. The scale is one-dimensional and the variance value calculated by the single factor is 36,19% and the first eigenvalue is 12,67. After the reliability analysis of the scale, Cronbach's Alpha value was found to be 0.94 and reliability coefficient was found to be 0.80. The scale is of the likert type of 5 and the gradation style is organized as "I totally agree (5), I agree (4), I am not sure (3), I do not agree (2), I definitely disagree (1)". The lowest score is 35, the highest score is 175, and the highest score is 35, which is negative in 11 items (items 3,17,19,20,24,25,26,29,30,34,35) and 24 items are positive. (Güllü

and Güçlü, 2009). SPSS 22.0 program was used for statistical analysis of the data gathered in the study. Frequency analysis was used to determine the distribution of the students according to their classes and genders, One way ANOVA was used to compare the attitude scores according to the grade variable and Independent t Test was used to compare the attitude scores according to the gender.

At the end of the study, it was determined that 4.1% of the students who participated in the study were in the 10th grade, 46.3% in the 11th grade and 49.7% in the 12th grade. It was determined that 59.9% of the students who participated in the study were female, and 40.1% were male students. When the attitudes of the students to the physical education course according to class variables were examined, it was determined that the attitudes of 10th, 11th and 12th grade students to the physical education lesson did not show statistically significant difference ($p > 0.05$). It was determined that the attitudes of male students attending to the physical education course were significantly higher than female students ($p < 0.05$).

Many studies have compared the attitudes of girls and boys, as the gender component is thought to play an important role in attitudes towards physical education (Alparslan, 2008). It was determined that gender is an important determinant of attitudes towards physical education course in studies in the literature and it was determined that the attitudes of male and female students towards physical education grade differ significantly according to gender (Ekici et al., 2011; Akandere et al., 2010; Kangalgil et al. , 2006, Balyan et al., 2012, Koca et al., 2005, Taşğın and Tekin, 2009, Hünük, 2006). It is observed that the findings in the literature are in parallel with our study results.

In the literature, it has been argued that some gender-specific psychological characteristics of students are influenced by attitudes according to gender. For example; In the study conducted by Alparslan (2008), it was stated that female students perceived themselves to be inferior to men physically, which is an element affecting their attitudes and attitudes toward the course. In the same study, it was stated that female students were worried because they thought that they would be more unsuccessful than men in their physical education courses. It was also argued that the social and outward-looking structures of men are better than the girls and that the more willingness of male to tend to do sports is also influential for male student high attitudes toward physical education.

Aybek et al. (2012) found that male students' perceptions about physical education teachers were more positive than female students; in the same study, male students were found to have a higher attitude level than female students in many subjects related to physical education course. In the same study, it was stated that the motivation of female students towards the physical education lesson is low and this issue also affects the attitudes of the female students in the negative way. In this context, it can be considered that the teachers' attitudes towards male and female students, or the teacher behaviors they perceive according to their genders, are also influential in the attitude differences according to gender. Another study by Baser (2009) stated that the behaviors displayed by the teachers in the physical education courses were influenced by the students' attitudes according to the gender.

In conclusion, it was concluded that the grade variable in the secondary school students' attitude toward physical education course is not an important determinant. Besides, it was determined that the attitudes of the students to the physical education course differed significantly according to the gender, and the attitude scores were higher in favor of the male

students. The results obtained are in parallel with the literature. The following suggestions can be made in the findings of the study;

1. Studies aiming to determine the factors affecting negative attitudes towards physical education lesson in secondary school students can be done. With the findings obtained, necessary formal and legal arrangements can be made in order to minimize the elements affecting negative attitudes towards physical education course in primary education students.
2. New studies on how the physical education course contents and the current course curriculum affect student attitudes can be done in the secondary school students. With the findings, the factors that affect students' attitudes due to course content and curriculum can be determined. Thus, course schedules and course curricula can be rearranged to increase students' attitudes towards physical education.
3. Studies involving larger sample groups can be realised. Thus, more comprehensive data on the topic can be reached.

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN DERS DIŞI SPOR TİF FAALİYETLERE KATILIM DÜZEYLERİ VE SORUNLARI (BURDUR ÖRNEĞİ) ¹

THE PARTICIPATION OF EXTRACURRICULAR SPORTS ACTIVITIES AND ISSUES LEVEL IN MIDDLE SCHOOL STUDENTS (BURDUR EXAMPLE)

²Mustafa ÇELİK*

²Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor
Öğretmenliği Bölümü, Burdur, Türkiye
*mustafa-celik15@hotmail.com

ÖZET

Bu araştırmada, Burdur ilindeki ortaokul öğrencilerinin ders dışı sportif faaliyetlere katılım düzeylerinin ve sorunlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Burdur ilinde ortaokul öğrencisi olan 151 öğrencisi katılmıştır. Araştırmada toplam 19 sorudan oluşan, Selçuk (2006) tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinde SPSS 15.0 programında frekans ve ki- kare analizleri kullanılmıştır. Öğrencilerin ders dışı spor etkinliklerine katılım düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Spor yapmaya engel olan nedenlerin başında vakit bulamama, sporu sevmeme, spor yapacak tesis bulamama ve spor malzemelerinin yetersiz olmasının geldiği tespit edilmiştir. Bunun yanında öğrencileri ailelerin, okul yönetimlerinin ve ders öğretmenlerinin yeterli düzeyde teşvik etmediği tespit edilmiştir. Sonuç olarak, ortaokul öğrencilerinin ders dışı spor etkinliklerine yönelmelerini etkileyen birçok olumsuz bulunduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Öğrenci, ortaokul, ders dışı spor etkinlikleri

ABSTRACT

In this research, curricular of middle school students aimed to determine the level of participation in sports activities and problems in Burdur City. Total 151 middle school students participated live in Burdur in this researches. Consisting of a total of 19 questions in the survey, Selcuk (2006) developed by questionnaire. The data obtained in the SPSS 15.0 statistical analysis of the frequency and chi-square analyzes were used. It was found that the students have low levels of extracurricular sports participation. At the beginning of causing hindrance to sports come to inability to find the time, sports don't love, unable to find facilities to do sports and the lack of sports equipment. In addition to, it was found that families, school administrators and teachers inadequate incentives to students fors port participation. As a result, it said that there are many adversities that affect the carrying out of extracullicular sport activities in middle school students. Keywords: Students, middle school, extracurricular sports activities.

Keywords: Students, middle school, extracurricular sports activities

JEL CODE: L83

GİRİŞ

Kangalgil ve arkadaşlarına (2006) göre, eğitim ile insanların sahip oldukları gizli güç ve yeteneklerin ortaya çıkartılması, bunun yanında bireyin sahip olduğu söz konusu güç ve yeteneklerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bireylerin sahip oldukları zihinsel, fiziksel, duygusal ve toplumsal yönlerini bir bütün olarak geliştirmek eğitimin temel fonksiyonudur. Modern anlayış ilkelerine bağlı olarak eğitimin amaçlarına ulaşması zihinsel eğitim faaliyetlerinin yanında beden eğitimi derslerine de önem verilmesi ile mümkündür. Bu kapsamda beden eğitimi dersleri mevcut ders müfredatı içerisinde genel eğitimin vazgeçilmez bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹ Yapılan bu araştırma 3. Uluslararası Spor Bilimleri Turizm ve Rekreasyon Öğrenci Kongresi'nde özet bildiri olarak sunulmuştur.

Aksoy ve arkadaşlarına (2012) göre, eğitim bireyin yaşamını düzenleyen bir süreçtir. Birey erişkinlik dönemine ulaşıncaya kadar özellikle bu kurumun üyesi olmuştur. Birey bu süreçte aldığı tüm bilgiler ve eğitim gelecekteki bütün yaşantısını etkilemektedir. Eğitim gücü şu son zamanlarda öyle çok arttı ve belirgin bir hale gelmesiyle birlikte birey istese de istemese de bu eğitimden etkilenir hale gelmiştir. Bireylerin toplumun gelişme hızına uyabilmek için yeni bilgi ve becerileri öğrenmek gerekmektedir. Bireyler bu bilgileri kendi başlarına aile kurumları içinde öğrenmeleri zor olduğundan başka kurumlara ihtiyaç vardır. Bireylerin bu ihtiyaçlarından dolayı eğitim kurumları ortaya çıkarak, resmileşmiş ve yaygınlaşarak toplumun büyük bir kitlesinin gittiği, eğitim aldığı yerler haline gelmiştir.

Beden eğitimi, eğitim sistemi içerisinde ulaşmak istenen hedeflere yardımcı olan ve vazgeçilmez gereksinimlerden birisidir. Kişi kendini hitap edebilmeye yönelik olarak hareket becerilerini kullanmaya başladığında beden eğitimi başlar ve buna benzer hareketleri yaşam boyunca devam ettirir. Bir bireyin eğitiminin oyunlarla başladığı düşünüldüğünde bireylerin bir spora yönelmesi veya yönlendirilmesi, bireyin hem kendisi açısından hem de sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi için bireylerin toplumla uyumlu bir şekilde yaşamını sürdürmesine destek olması açısından önemli bir unsurdur (Balyan ve ark., 2012). Ceylan'a (2008) göre, beden eğitimi genel eğitimin ayrılmaz bir parçası ve tamamlayıcısıdır. Kişinin gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak; bireyin fert ve toplum yönünden sağlıklı, yapıcı, yaratıcı mutlu, iyi ahlaklı ve sağlam bir kişiliğe sahip, yaratıcı ve üretken, milli kültür ve değerlerini ve yaşamın gerektirdiği davranışları kazanmış bireyler olarak yetiştirilmeleri en önemli amaçtır.

Eğitim sistemi içerisinde öğrencilerin gelişimlerini birçok açıdan destekleyen beden eğitimi ve spor dersleri eğitim müfredatı içinde önemli bir yere sahiptir. Bunun yanında öğrencilerin ders dışı zamanlarında dâhil oldukları spor etkinlikleri de birçok açıdan gelişimin desteklenmesine katkı sağlamaktadır. Buna karşılık son yıllarda öğrencilerin ders dışı spor etkinliklerine katılımlarını engelleyen birçok unsur olduğu görülmektedir. Yapılan bu araştırmada da ortaokul öğrencilerinin ders dışı sportif faaliyetlere katılım düzeyleri ve sorunlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırma Modeli

Yapılan bu araştırmada hem eğitim hem de spor bilimleri alanlarında sıklıkla kullanılan betimsel araştırma modellerinden “tarama yöntemi” kullanılmıştır.

Araştırma Grubu

Yapılan bu araştırmaya Burdur il merkezinde bulunan ortaokullarda öğrenim gören 151 ortaokul öğrencisi dâhil edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş gruplarına ve cinsiyetlerine göre yüzdelik dağılımları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımları

Yaş	n	f
10	17	11,3
11	33	21,9
12	37	24,5
13	39	25,8
14	19	12,6
15	5	3,3
16	1	,7
Toplam	151	100

Tablo 1'e göre, araştırmaya katılan öğrencilerin %11,3'ünün 10, %21,9'unun 11, %24,5'inin 12, %25,8'inin 13, %12,6'sının 14, %3,3'ünün 15 ve %0,7'sinin 16 yaşında olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	n	f
Kadın	83	55,0
Erkek	68	45,0
Toplam	151	100,0

Tablo 2'ye göre, araştırmaya katılan öğrencilerin %55'inin kadın, %45'inin ise erkek öğrencilerden oluştuğu belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanmasında Selçuk (2006) tarafından geliştirilen ve toplam 19 sorudan oluşan anket kullanılmıştır. Kullanılan ankette yer alan ilk 10 soru ile katılımcıların sahip oldukları bazı demografik özelliklerin (cinsiyet, sınıf, anne mesleği, baba mesleği, spora başlama yaşı, ailedeki birey sayısı, ailenin ekonomik durumu, ailenin spor yapma konusundaki teşvik durumu, öğrencilerin ders dışında katıldıkları spor türü) belirlenmesi amaçlanmaktadır. Ankette yer alan diğer sorular ile öğrencilerin ders dışı spor etkinliklerine katılma amaçları, ders dışı spor etkinliklerine katılımı teşvik eden unsurlar ve ders dışı spor etkinliklerine katılımı engelleyen unsurların belirlenmesi amaçlanmaktadır (Aktaran: Salar, 2015).

İstatistiksel Analiz

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinde SPSS 15.0 programında frekans analizinden yararlanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 3. Katılımcıların “Okulunuzda Beden Eğitimi Derslerinin Dışında Herhangi Bir Spor Etkinliği Yapılıyor mu?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	n	f
Evet	96	63,6
Hayır	55	36,4
Toplam	151	100,0

Tablo 3'e göre, katılımcıların “Okulunuzda beden eğitimi derslerinin dışında herhangi bir spor etkinliği yapılıyor mu?” sorusuna %63,6'sının evet, %36,4'ünün ise hayır cevabı verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların “Beden Eğitimi Derslerinizde Kullanabildiğiniz Bir Spor Salonunuz Var mı?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	n	f
Evet	3	2,0
Hayır	148	98,0
Toplam	151	100,0

Tablo 4’e göre, katılımcıların “Beden eğitimi derslerinizde kullanabildiğiniz bir spor salonunuz var mı?” sorusuna %2’sinin evet, %98’inin ise hayır cevabı verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların “Beden Eğitimi Derslerinizde Kullandığınız Spor Malzemelerinin Beden Eğitimi Dersleri İçin Yeterli Olduğunu Düşünüyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	n	f
Evet	115	76,2
Hayır	36	23,8
Toplam	151	100,0

Tablo 5’e göre, katılımcıların “Beden eğitimi derslerinizde kullandığınız spor malzemelerinin beden eğitimi dersleri için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna %76,2’sinin evet, %23,88’inin ise hayır cevabı verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların “Hafta Sonları da Dâhil Olmak Üzere Ders Dışı Zamanlarınızda Spor Yapıyor Musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	n	f
Evet	82	54,3
Hayır	69	45,7
Toplam	151	100,0

Tablo 6’ya göre, katılımcıların “Hafta sonları da dâhil olmak üzere ders dışı zamanlarınızda spor yapıyor musunuz?” sorusuna %54,3’ünün evet, %45,7’sinin ise hayır cevabı verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların Ders Dışı Zamanlarınızda Spor Faaliyetlerine Katılmama Nedenlerine İlişkin Frekans Dağılımı

Spor faaliyetine katılmama nedeni	n	f
Spor yapmayı sevmiyorum	29	15,3
Ailem spor yapmama izin veriyor	17	9,0
Spor yapacak malzemem yok	27	14,3
Spor yapacağım uygun bir yer bulunmuyor	31	16,4
Hiç vaktim olmuyor	33	17,5
Okul dışı zamanlarımda dershaneye gidiyorum	8	4,2
Berber spor yapacağım arkadaşım yok	17	9,0
Okul dışı zamanlarımda da ders çalışıyorum	27	14,3
Toplam	189	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin ders dışı zamanlarında spor faaliyetlerine katılmama nedenleri değerlendirildiği zaman, öğrencilerin %15,3’ünün spor yapmayı sevmeyi, %9’unun silesi izin vermediği, %14,3’ünün spor yapacak malzemesi olmadığı, %16,4’ünün

spor yapacak uygun bir yer bulamadığı, %17,5'inin vakti olmadığı, %4,2'inin ders dışı zamanlarında dershaneye gittiği, %9'unun beraber spor yapacağı arkadaşı olmadığı, %14,3'ünün ise okul dışı zamanlarında ders çalıştığı için spor etkinliklerine katılmadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Okul veya Spor Kulübünde Lisanslı Olarak Spor Yapma Durumlarına Göre Dağılımları

Seçenek	n	f
Evet	34	22,5
Hayır	117	77,5
Toplam	151	100,0

Tablo 8'e göre, araştırmaya katılan öğrencilerin %22,5'inin okul kulübünde veya diğer spor kulüplerinde lisanslı olarak spor yaptıkları, öğrencilerin %77,5'inin ise lisanslı olarak spor yapmadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların "Ailem Okul Dışı Zamanlarımda Beni Spor Yapmam Konusunda Teşvik Eder" Görüşüne Katılma Sıklıkları

Seçenek	n	f
Hiçbir zaman	29	19,2
Ara sıra	52	34,4
Her zaman	70	46,4
Toplam	151	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin "Ailem Okul Dışı Zamanlarımda Beni Spor Yapmam Konusunda Teşvik Eder" görüşüne %19,2'sinin hiçbir zaman, %34,4'ünün ara sıra, %46,4'ünün ise her zaman cevabını verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 10. Katılımcıların "Beden Eğitimi Öğretmenin Okul Dışı Zamanlarımda Beni Spor Yapmam Konusunda Teşvik Eder" Görüşüne Katılma Sıklıkları

Seçenek	n	f
Hiçbir zaman	25	16,6
Ara sıra	31	20,5
Her zaman	95	62,9
Toplam	151	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin "Beden Eğitimi Öğretmenin Okul Dışı Zamanlarımda Beni Spor Yapmam Konusunda Teşvik Eder" görüşüne %16,6'sının hiçbir zaman, %20,5'ine ara sıra, %62,9'unun ise her zaman cevabını verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 11. Katılımcıların "Derslerime Giren Diğer Öğretmenlerim Okul Dışı Zamanlarımda Beni Spor Yapmam Konusunda Teşvik Eder" Görüşüne Katılma Sıklıkları

Seçenek	n	f
Hiçbir zaman	58	38,4
Ara sıra	60	39,7
Her zaman	33	21,9
Toplam	151	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin “Derslerime Giren Diğer Öğretmenlerim Okul Dışı Zamanlarımda Beni Spor Yapmam Konusunda Teşvik Eder” görüşüne %38,4’ünün hiçbir zaman, %39,7’sinin ara sıra, %21,9’unun ise her zaman cevabını verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların “Derslerime Giren Diğer Öğretmenlerim Okul Dışı Zamanlarımda Beni Spor Yapmam Konusunda Teşvik Eder” Görüşüne Katılma Sıklıkları

Seçenek	n	f
Hiçbir zaman	76	50,3
Ara sıra	44	29,1
Her zaman	31	20,5
Toplam	151	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin “Okul yönetimi okul dışı zamanlarımda beni spor yapmam konusunda teşvik eder” görüşüne %50,3’ünün hiçbir zaman, %29,1’inin ara sıra, %20,5’inin ise her zaman cevabını verdikleri tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya katılan öğrenci görüşlerine göre, okullarda genel olarak ders dışı zamanlarda spor etkinlikleri düzenlendiği, öğrencilerin beden eğitimi derslerinde kullanabilecekleri malzemelerin yeterli olduğu, buna karşılık okullarda spor yapılabilecek herhangi bir spor salonu bulunmadığı tespit edilmiştir.

Öğrencilerin ders dışı zamanlarında spor yapma değerlendirildiği incelendiği zaman, ders dışı zamanlarında spor yapan ve yapmayan öğrencilerin oranının birbirine yakın olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin lisanslı olarak spor yapma durumlarına göre dağılımları incelendiği zaman, öğrencilerin büyük bir bölümünün lisanslı olarak spor yapmadıkları bulunmuştur. Öğrencilerin ders dışı zamanlarında spor yapmama nedenlerinin başında sırasıyla vakit bulamama, spor yapacak uygun bir yer bulamamak ve spor yapmayı sevmemek seçeneklerinin geldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Aksoydan & Çakır (2011) tarafından yapılan araştırmada, ortaöğretim öğrencilerinin %79’unun düzenli olarak spor yapmadıkları ve inaktif bir yaşam tarzına sahip oldukları tespit edilmiştir. Aynı araştırmada spora katılan ve fiziksel olarak aktif olan ortaöğretim öğrencilerinin oranının sadece %6,6 olduğu belirlenmiştir.

Sarı (2012) tarafından yapılan araştırmada, ortaöğretim öğrencilerinin okullarında düzenlenen ders dışı etkinliklere katılım düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılım düzeylerinin, sınıf ve başarı düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği, bunun yanında ders dışı etkinliklere katılım düzeylerinde öğrenim görülen okulun sosyoekonomik durumu, ailenin gelir düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi, cinsiyet ve herhangi bir sosyal kulüpte görev alma bakımından öğrencilerin katılım puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin yarısından fazlasının okulda düzenlenen etkinliklerin, gelişimlerine hiçbir katkısının bulunmadığını belirttikleri tespit edilmiştir.

Hangi yaş grubunda birey olursa olsun spora katılımın önündeki en büyük engellerden birisi de yeterli spor tesis ve malzemenin bulunmamasıdır. Çünkü spor dallarına yönelik tesis ve

malzemelerin yetersiz olması, söz konusu spor dalının belirli bir bölgede yaygınlaşmasını, spora katılımın artmasını ve insanların düzenli spor yapma alışkanlıkları kazanmasını olumsuz yönde etkilemektedir. Ülkemizde yapılan çeşitli çalışmalarda da spor saha ve malzemelerinin yetersiz olmasının spora katılım önündeki engellerden birisi olduğu vurgulanmıştır (Şahin, 2007; Gökdoğan, 2007).

Öğrencilerin spora teşvik eden unsurlar değerlendirildiği zaman, öğrencilerin okul dışı zamanlarında spora teşvik konusunda ailelerin, okul yönetimlerinin ve ders öğretmenlerinin yeterli düzeyde teşvik etmediği, buna karşılık ders dışı spor etkinliklerine yönlendirme konusunda beden eğitimi öğretmenlerinin öğrencileri daha fazla teşvik ettikleri belirlenmiştir. Ekici, Bayrakdar & Uğur (2009) tarafından ortaöğretim öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada, öğrencileri ders dışı spor etkinliklerine teşvik eden bireylerin başında beden eğitimi öğretmenleri (%59.6) ve arkadaş çevresinin (%23.7) geldiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin ders dışı spor etkinliklerine teşvik etme konusunda okul yöneticileri, veliler, rehber öğretmenler ve diğer öğretmenlerin oldukça düşük bir orana sahip oldukları belirlenmiştir. Selçuk (2006) tarafından ortaöğretim öğrencileri üzerinde yapılan benzer bir araştırmada, beden eğitimi öğretmeni ve aile unsurlarının erkek öğrencilerin spora teşvik edilmesinde yüksek paya sahip olduğu, kız çocuklarında ise genellikle arkadaş çevresinin spora yönelme de erkek çocuklarına kıyasla daha fazla etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulguların literatür ile paralellik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular ışığında şu önerilerde bulunulabilir;

1. Ortaokul öğrencilerinin ders dışı sorunlarının en aza indirilmesi için bazı düzenlemeler yapılabilir.
2. Farklı coğrafi bölgelerde yaşayan ortaokul öğrencilerinin ders dışı spor etkinliklerine katılım sorunlarının en aza indirilmesi için çalışmalar yapılabilir.
3. Ortaokul öğrencilerinde ders dışı spor etkinliklerine katılımı etkileyen sosyo-demografik değişkenlerin ele alındığı araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, R., Bakış, M., & Ünveren, M. (2012). *Spor sosyolojisi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Aksoydan, E., & Çakır, N. (2011). Adölesanların beslenme alışkanlıkları, fiziksel aktivite düzeyleri ve vücut kitle indekslerinin değerlendirilmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 53, 264-270.
- Balyan, M., Yerlikaya-Balyan, K., & Kiremitçi, O. (2012). Farklı sportif etkinliklerin ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutum, sosyal beceri ve öz yeterlik düzeylerine etkileri. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(2), 196-201.
- Ceylan, R. (2008). *İlköğretimde: Beden eğitimi dersinin, takiben yapılan diğer derslerde öğrencilerin başarıları üzerindeki etkisinin araştırılması (Kütahya ili örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kütahya.
- Ekici, S., Bayrakdar, A., & Uğur, A.O. (2009). Ortaöğretim kurumlarındaki yöneticilerin ve öğrencilerin ders dışı etkinliklere bakış açılarının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 430-444.

- Gökdoğan, D. (2007). *Kahramanmaraş ilindeki öncelikli spor branşlarının tespiti ile bu branşların seçimine etki eden sebeplerin araştırılması ve kitle sporunun yaygınlaşması açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kütahya.
- Kangalgil, M., Hünük, D., & Demirhan, G. (2006). İlköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumlarının karşılaştırılması. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 48-57.
- Salar, B. (2015). *Ortaöğretim öğrencilerinin ders dışı sportif faaliyetlere katılım düzeyleri ve sorunları*. Yüksek Lisans Tezi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Burdur.
- Sarı, M. (2012). Ortaöğretim öğrencilerinin ders dışı etkinliklere katılımının incelenmesi. *AKU, Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 5(1), 72-89.
- Selçuk, T. (2006). *Ortaöğretim öğrencilerinin ders dışı okul spor faaliyetlerine katılımı ve sorunları (Mersin ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Mersin.
- Şahin, M. (2007). *Karaman ilindeki öncelikli spor branşlarının tespiti ile branşların seçimine etki eden sebeplerin araştırılması ve kitle sporunun yaygınlaşması açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

EXTENDED ABSTRACT

Education aims to reveal the hidden powers and abilities that people have and to develop the strengths and abilities that the individuals possess. Basic function of education is to develop mental, physical, emotional and social aspects of individuals as a whole. Depending on the principles of modern understanding, realisation of the aims of education is only possible with emphasis on physical education courses as well as mental training activities. In this context, physical education courses are confronted as an indispensable element of general education within the current curriculum (Kangalgil et al., 2006).

In this study, it was aimed to determine the frequency of participation of elementary second stage school students in sports events in and out of school and to determine some factors which affect the participation in sports. 151 students from secondary school in Burdur province participated in the study. A survey developed by Selçuk (2006), consisting of 19 questions, was used in the study. Frequency and chi-square analyzes were used in the SPSS 15.0 program in the statistical analysis of the data obtained in the study.

At the end of the study, of the students participated in the study, 11,3% of aged 10; 21.9% aged 11, of the 24,5% aged 12, of the 25.8% aged 13, of the 12.6% aged 14, %3,3 aged 15 of the population and 0.7% of them were 16 years old. It was determined that 55% of the students who participated in the survey were female and 45% were male students. It was determined that 63.6% of the participants answered yes, and 36.4% answered no in response to the question "Are there any sport activities other than physical education courses in your school?" 2% of the participants answered yes and 98% gave no answer in the question "Do you have a gym that you can use in your physical education courses?"

It was determined that 76,2% of participants answered yes and 23,88% responded no to the question "Do you think that the sports materials you use in your physical education courses are sufficient for physical education lessons?" It was determined that 54.3% answered yes and

45.7% gave no answer the question of "Are you doing sports in extracurricular times, including weekends?".

When evaluated the reasons why they did not participate in sports events they said; 15.3% of the students did not like to play sports, 9% did not allow their families, 14.3% did not have sports equipment, 16.4% did not have place to do sports 17.5% of them did not have time for sports, 4.2% went to special courses during off-school hours, 9% were not friends to do sports together, 14.3% studied for the lessons.

It was determined that 22.5% of the students who participated in the study were licensed to play sports in school clubs or other sports clubs and 77.5% of the students do not play sports as licensed. It was found that 19.2% never, 34.4% occasionally, 46.4% always responded to the question of "I encourage my family to do sports when I am out of school" in the study.

It was determined that 16.6% never, 20.5% occasionally, and 62.9% always responded to the question of "The Physical education teacher encourages me to do sports when I am out of school" in the study. It was determined that 38.4% never, 39.7% occasionally, and 21.9% always answered "38.4% of the teachers encourages me to do sports when I am out of school" . It was determined that 50.3% never, 29.1% occasionally, and 20.5% always responded to the opinion of students, "School management encourages me to do sports when I am out of school".

As a result, according to the opinions of the students who participated in the study, it was determined that the schools had generally no organized sports events in the extracurricular times, the materials that the students could use in the physical education courses were insufficient, and there were not any sports halls where sports could be practised in the schools. When the students were evaluated to do sports in extracurricular time, it was found out that the ratio of students who did and did not exercise in extracurricular time was found to be close to each other. When the distribution of students according to their licensed sporting status was examined, it was found that most of the students did not exercise sports as licensed. Among the reasons why students do not do sports in extracurricular times brings the result of not having time, finding a suitable place to play sports and not liking doing sports successively. When evaluated the issues encouraging students to do sports, it was determined that physical education teachers are more encouraging students to do sports during off-school hours while parents, school administrators and school teachers do not encourage them adequately.

The results obtained are in parallel with the literature. The following suggestions can be made in the light of the study;

1. Some regulations can be made so that secondary school students have the least amount of extra-curricular problems.
2. Studies can be carried out on the participation problems of secondary school students living in different geographical regions in extracurricular sports activities.
3. Studies on socio-demographic variables affecting participation in extracurricular sport activities in secondary school students can be handled.

THE IMPORTANCE OF BASIC EDUCATION AND PHYSICAL ACTIVITY FOR CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS IN PRE-SCHOOL PERIOD

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE BULUNAN ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARDA TEMEL EĞİTİMİN VE FİZİKSEL AKTİVİTENİN ÖNEMİ

¹Sabahat YİYİT*

¹Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, Burdur, Türkiye
*sabahatyigit8@gmail.com

ABSTRACT

Pre- school period is the period that children show rapid development in terms of cognitive, motoric and psychological aspects. Thus, some development features of children with special needs in pre-school period are behind the children developing normally. This situation reveals the necessity of giving importance to education of children with special needs. Some educational practises are realised in addition to classical educational activities for children with special needs. One of them is physical activity practises. Research findings in literature show that participation in physical activity support other development areas in children with special needs. This study focusses on the importance of basic education and physical activity for children with special needs.

Keywords: Special education, pre-school period, physical activity

ÖZET

Okul öncesi dönem çocukların fiziksel, bilişsel, motorsal ve psikolojik açıdan hızlı gelişim gösterdikleri bir dönemdir. Bu nedenle okul öncesi dönemde bulunan özel gereksinimli çocukların birçok gelişim özellikleri normal gelişim gösteren yaşlılarının gerisindedir. Bu durum, okul öncesi dönemde bulunan özel gereksinimli çocukların eğitimlerine önem verilmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Okul öncesi dönemde bulunan özel gereksinimli çocukların gelişim özelliklerinin desteklenmesinde klasik eğitim faaliyetlerine ek olarak bazı uygulamalar yapılmaktadır. Bu uygulamardan birisi de fiziksel aktivite çalışmalarındır. Literatürde yer alan araştırma bulguları özel gereksinimli çocuklarda fiziksel aktiviteye katılımın birçok gelişim alanını desteklediğini göstermektedir. Yapılan bu çalışmada da okul öncesi dönemde bulunan özel gereksinimli çocuklarda temel eğitimin ve fiziksel aktivitenin önemi üzerinde durulmuştur.

Anahtar kelimeler: Özel eğitim, okul öncesi dönem, fiziksel aktivite

JEL CODE: L83

INTRODUCTION

Children with special needs consist of children with a disability in a certain part of their bodily functions due to a number of reasons developed from birth or later. Children with special needs are subject to some classifications depending on the level of the problem and the type of the problem. In this context, the children with the type and level of disability are included in the educational programs that match their individual characteristics. The important point is that children with special needs are needed to be able to determine the types and levels of disabilities well. Demirbilek (2013) stated that the types of disabilities are divided into different categorizations and accordingly, their disability is evaluated in a wide range from speech, sight, hearing disorders to orthopedic problems and mental disability.

Early childhood education programs in special education have emerged in the United States in the 1930s. Special education programs of early childhood in Turkey is not still widespread. Educational services for special education usually start in primary school. For this reason, it can be said that special education services for children under six years are limited. As there

are limited special education services for early childhood, most of the families with special needs children can not reach education institutions. This situation affects children with special needs negatively in terms of developmental aspects. Because children who do not participate in special education programs during early childhood are faced with various difficulties in adapting to their peers and in school life (Doğru & Saltalı, 2011).

Special education services for the early childhood have been practised in schools or homes in Turkey. Counselling Research Centers are in charge of general orientation of special education services for early childhood. In addition, special education services for early childhood include children aged between 0-36 months. Children who are supposed to be included in pre- school or primary education should be enrolled in educational institutions even if they have any disabilities. In addition, enrollment priority is given to pre-primary education institutions for children special needs who have completed 37 months (Gökçay et al., 2011).

Early childhood special education programs consist of some practices aimed at supporting the development of children. It is aimed to develop especially motor, cognitive and social skills of children in education programs. As children grow older, educational programs become more academically structured (Seçer et al., 2010).

According to the data in literature, it is observed that children with special needs should be directed to educational programs in early childhood period, but it is seen that education programs in our country are inadequate for children in pre- school period.

The Importance of Basic Education in Children Special Needs in Early Childhood

The aim of basic education in early childhood is to provide children with physical, mental and emotional development. In addition, children's achievement of good habits and preparation for the primary education are among the aims of basic education services in early childhood (Baran et al., 2007). In Turkey, other objectives of the special education services provided for the training of individuals with special needs can be listed as followed;

1. To provide the necessary education for a business and a profession in order to contribute to social life of the individuals with special needs,
2. To be able to meet the individual needs of individuals act on their own and to reduce their dependencies on someone,
3. To develop appropriate training programs for individuals with special needs and to prepare them for upper education levels (İmrak, 2009).

One of the most common methods used in the education of children with special needs is inclusive education. In the inclusive education, children with special needs are educated in the same classes as their peers with normal development. While students with special needs in the inclusive education are educated in the same classrooms as their peers with normal development, other developmental problems continue to be developed with additional methods (Kargin, 2004). Inclusive education has various benefits. Through inclusive education, children with special needs can gain a large portion of human behavior. As children with special needs recognize the behaviors of normal-growing children around them, they begin to use these behaviors over time. Therefore, children can learn many behaviors

appropriate to the expectations of other people in society through inclusive education. (Ulutaşdemir, 2007).

Early childhood comes as the most rapid development of physical, motoric and psychological aspects in human life. It is known that children with special needs have less talent and skills than their normally growing children. In addition, disability types and disability levels of the children with special needs and their growing environment can affect the developmental qualities negatively. For this reason, it is a great necessity for children with special needs to receive basic education services especially during early childhood. In addition, in the later stages of education of children with special needs who do not receive appropriate education and not suitable for the level of disability in early childhood, having more greater social and communicative problems with individuals growing normally will be inevitable.

The Importance of Physical Activity Children Special Needs in Early Childhood

Basic motor skills such as walking, running and leaping are the basic movements that enable children to successfully participate in play and physical activity, which must be earned in early childhood. Studies have shown that children with Down's syndrome have lower motor skill levels than their normally growing peers. For this reason, it is necessary to determine the motor development levels of children with Down syndrome and to direct them to activities that support motor development. Similarly, it is important for the development of children to evaluate the development of gross motor skills in children with mental disabilities and to direct them to appropriate activities (Nalbant et al., 2010). In children with cerebral palsy, physical activity and recreational activities are among the most used methods besides rehabilitation purpose and medical and surgical operations (Günel, 2007). In this context, there are various tasks needed to fulfilled by various social institutions, especially the families, for the guidance of children with disabilities (Gürses, 2007).

Today, the sedentary lifestyle is increasing, especially due to technological developments. Children are among the groups most affected by the sedentary lifestyle. Participation in physical activity in childhood has important functions such as growth and development, having an active lifestyle, preventing some future health problems and preventing excessive weight gain. In addition, sports activities are very important in supporting the physical development of children (Çelik and Şahin, 2013). Considering that disabled children are growing in a limited environment (Çalışkan, 2011) and that the sports areas for disabled people are inadequate (Sonuç, 2012), taking necessary precautions to acquire physical activity habits especially for children with special needs in early childhood support the growth and development of children.

At the beginning of children with special needs comes educable children with mental disabilities. It is stated that well-designed free time and physical activity activities support children's psychomotor development in studies conducted on children with mental disabilities. In addition, it is stated that these activities will increase children's adaptation to the environment, develop from physical, social, emotional and self-esteem levels. In addition, it is emphasized that children should be included in inclusion training with partner groups in order to overcome the shortcomings of the motor development in children with mental disabilities (Bayazit et al., 2007). Also it is stated that sports activities have a great importance in increasing the quality of life of individuals mental disabilities (Şahin& Işitan, 2010).

Participation in physical activity is very important for the participation of children with special needs in social life. In this context, it is very important to enrich basic education

programs and inclusive education with physical activity for students with special needs (Şahin, 2011). Because individuals with special needs require sports and physical activities as healthy peers (Sahin & Işıtan, 2010).

The primary purpose of participation in sports for disabled individuals is to improve the adaptation levels into society. In this context, sports activities that affect the general development of children positively are also very important for children with disabilities (Koparan, 2003). Especially in autistic children, it is known that sports therapies are used for rehabilitation purposes in all age groups, and that sports therapies support psychological, emotional, social, psychological and motoric development of autistic children with disabilities (Atalay & Karadağ, 2011). In the study conducted by Namlı (2012) on autistic disabled individuals, some characteristics of autistic disabled individuals who did or did not do sports, including autistic children in early childhood, were compared. At the end of the study it was determined that some physical characteristics of the autistic disabled individuals participating in physical activity developed and various behavior problems decreased. Yenel and Erol (2011) found that autistic children can move freely in sporting events and be happy thanks to sporting activities.

In a study conducted by Şirinkan et al. (2011), the effects of educational games on physical development and gross motor skills of educable children with mental disability in early childhood were examined. For six months , educational game activities were applied to the participants in accordance with their developmental characteristics. At the end of the study, it was determined that children with special needs had a significant improvement in the speeding, jumping, bouncing, slipping, ball hitting, ball throwing and ball dribbling skills.

The study by Goodway & Branta (2003) examined the effects of motor training on motor development in children with special needs in early childhood. Children with special needs in early childhood period and children who participated in the study were divided into two as experiment and control groups. The experimental group was taught basic motor skills for 12 weeks in accordance with the disability and age levels. During this period, the control group continued to their normal life. At the end of the study, when compared with the control group, it was determined that the experimental group had a significant improvement in some motor skills.

In conclusion, it can be said that participation in sports has various benefits for children with disabilities as well as children with normal development. For this reason it would be beneficial for families with children with special needs to direct their children to appropriate sports events. In addition, local governments should construct parks and playgrounds for children with disabilities and take new measures to encourage children to participate in the growth and development of children with special needs.

REFERENCES

- Atalay, A., & Karadağ, A. (2011). *Otizimli hastaların rehabilite sürecinde spor terapilerinin önemi*. Uluslararası Katılımlı Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Kongresi. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu. Konya.
- Baran, M., Yılmaz, A., & Yıldırım, M. (2007). Okul öncesi eğitimin önemi ve okul öncesi eğitim yapılarındaki kullanıcı gereksinimleri. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 27-44.

- Bayazıt, B., Meriç, B., Aydın, M., & Seyrek, E. (2007). Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda eğlenceli atletizm antrenman programının psikomotor özelliklere etkisi. *Sportmetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(4), 173-176.
- Çalışkan, E. (2011). *Engelli çocuklarda spor eğitimi ve ailelerinin yaklaşımları*. Uluslararası Katılımlı Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Kongresi. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu. Konya.
- Çelik, A., & Şahin, M. (2013). Spor ve çocuk gelişimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(1), 467-478.
- Demirbilek, M. (2013). Zihin engelli bireylerin ve ailelerinin gereksinimleri. *Turkish Journal of Family Medicine And Primary Care*, 7(3), 58-64.
- Doğru, S.S.Y., & Saltalı, N.D. (2011). *Erken çocukluk döneminde özel eğitim*. 2. Baskı. Maya Akademi Yayınevi. Ankara.
- Goodway, J. D., & Branta, C. F. (2003). Influence of a motor skill intervention on fundamental motor skill development of disadvantaged preschool children. *Research Quarterly For Exercise And Sport*, 74(1), 36-46.
- Gökçay, G., Boylu, FN., Kepenek, B., Kütük, P., & Tuncer, D. (2011). *Engelli çocuklara ve ailelerine sağlanan olanaklar*. İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü. İstanbul.
- Günel, M.K. (2007). *Serebral paralizili çocuklar*. Özürlüler'07 Kongre Sergi ve Sosyal Etkinlikleri. Harbiye Askeri Müze ve Kültür Sitesi. İstanbul.
- Gürses, H.N. (2007). *Engelli çocuklarda fiziksel aktivite: fiziksel aktiviteyi engelleyen kardiyopulmoner durumlar*. Özürlüler'07 Kongre Sergi ve Sosyal Etkinlikleri. Harbiye Askeri Müze ve Kültür Sitesi. İstanbul.
- İmrak, HÇ. (2009). *Okul öncesi dönemde kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen ve ebeveyn tutumları ile kaynaştırma eğitimi uygulanan sınıflarda akran ilişkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Serisi*, 5(2), 1-13.
- Koparan, Ş. (2003). Özel ihtiyaçları olan çocuklarda spor. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 153-160.
- Nalbant, S., Ağlamış, E., Baran, F., Aktop, A., Nalbant, Ö., Özer, D., & Balcı, N. (2010). *Down sendromlu çocuklarda TGMD-II testinin kullanımı*. 11. Ulusal Engelli Bireyler İçin Fiziksel Aktivite Çalıştayı. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu. Çanakkale.
- Namlı, S. (2012). *Spor yapan ve yapmayan otistik engelli bireylerin davranış ve motor performanslarının karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sakarya.
- Seçer, Z., Sarı, H., & Çetin, Ş. (2010). Okul öncesi dönemdeki çocukların bedensel engelli akranları ile birlikte eğitim almalarına ilişkin görüşleri. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 12-24.
- Sonuç, A. (2012). Zihinsel engellilerde sporun öfke düzeyine etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Karaman.
- Şahin, M. (2011). *Zihinsel engelli çocuklarda sekiz haftalık kayak eğitiminin, fiziksel uygunluk düzeyleri üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Şahin, S., & Işıtan, S. (2010). *Özel sporların özel oyuncusu olmak: Vaka sunumu*. 11. Ulusal Engelli Bireyler İçin Fiziksel Aktivite Çalıştayı. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu. Çanakkale.
- Şirinkan, A., Yazar, A., & Şirinkan, Ş.Ö. (2011). *5-6 Yaş okul öncesi eğitilebilir-öğretilebilir zihinsel engelli çocuklarda eğitsel oyunların fiziksel gelişimlerine etkisinin kaba motor*

- gelişim testleriyle incelenmesi.* Uluslararası Katılımlı Engellilerde Beden Eğitimi Ve Spor Kongresi. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu. Konya.
- Ulutaşdemir, N. (2007). Engelli çocukların eğitimi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(5), 119-130.
- Yenel, İ.F., & Erol, Z. (2011). *Otistik çocuklara uygulanan spor eğitim projelerinden ailelerin beklentileri üzerine bir araştırma.* Uluslararası Katılımlı Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Kongresi. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu. Konya.